

**ปัจจัยความสำเร็จการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว
ตำบลนางลือ-ท่าชัย ตำบลนางลือ อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท**

นางสาวธัญลักษณ์ ธรรมชัย

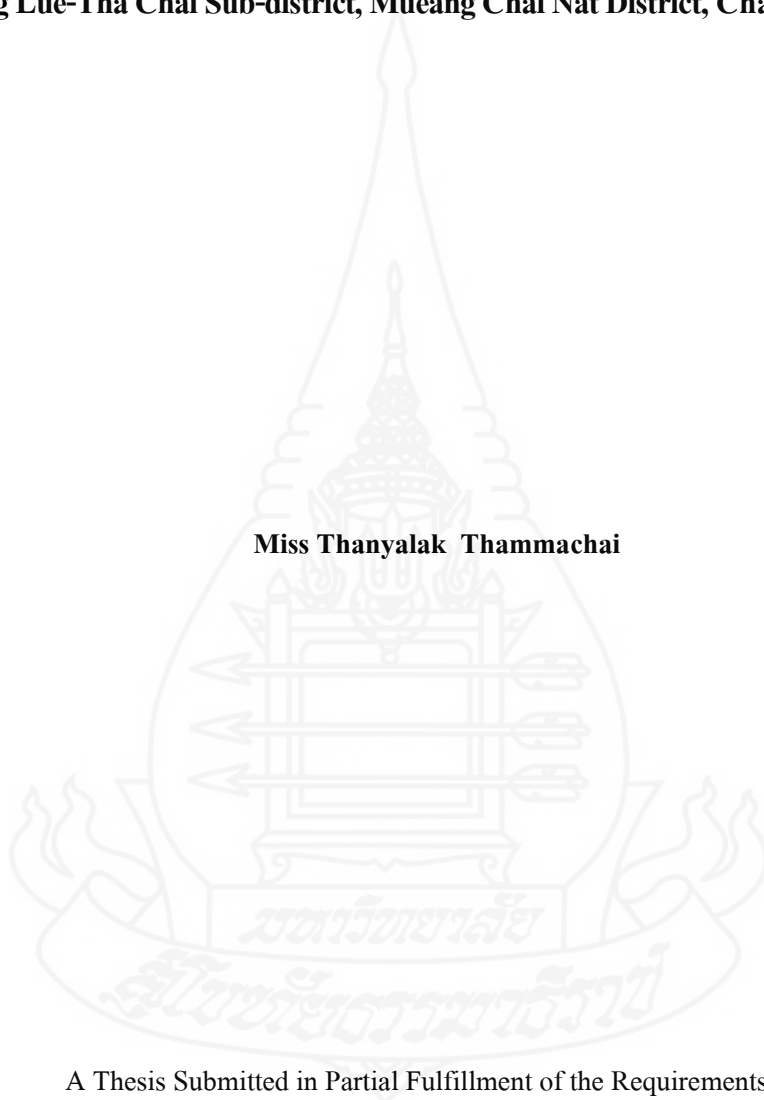

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกการจัดการทรัพยากรเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2564

**Key Success Factors of Rice Seed Production Community Enterprise Management
in Nang Lue-Tha Chai Sub-district, Mueang Chai Nat District, Chai Nat Province**

Miss Thanyalak Thammachai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Resource Management

School of Agriculture and Cooperatives

Sukhothai Thammathirat Open University

2021

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัจจัยความสำเร็จการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว
ตำบลนางลือ-ท่าชัย ตำบลนางลือ อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท

ชื่อและนามสกุล นางสาวธัญลักษณ์ ธรรมชัย

วิชานอก การจัดการทรัพยากรเกษตร

สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร.สังจา บรรจงศิริ
2. อาจารย์ ดร.วรรณีย์ อ้นสำราญ

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2565

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมโภชน์ น้อยจินดา)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สังจา บรรจงศิริ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.วรรณีย์ อ้นสำราญ)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ศิริราม)

ชื่อวิทยานิพนธ์ ปัจจัยความสำเร็จการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย
อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท

ผู้วิจัย นางสาวธัญลักษณ์ ธรรมชัย รหัสนักศึกษา 2639001854

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากรเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.สังจา บรรจงศิริ (2) อาจารย์ ดร.วรรณัย อ้นสำราญ

ปีการศึกษา 2564

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย 2) การจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย 3) ปัญหาการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย และ 4) ปัจจัยความสำเร็จการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ดังนี้ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ศึกษาคือสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเฉพาะผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ปี 2564 จำนวน 50 ราย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากประชากรทั้งหมด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด 13 ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 53.9 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ผลิตเมล็ดพันธุ์เฉลี่ย 32.4 ปี ใช้น้ำฝนเป็นหลัก มีแหล่งน้ำในพื้นที่และอยู่ในเขตชลประทาน แรงงานครัวเรือน 3-4 คน รายได้เฉลี่ย 105,800 บาทต่อปี 2) การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน สมาชิกส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือ คณะกรรมการมีความเสียสละส่วนรวม บริหารงานโดยให้สมาชิก มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น มีการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง คุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยายมีคุณภาพดี มีการจัดการแปลงนาที่เหมาะสม ตัดพันธุ์เป็นอย่างดี ต่อเนื่อง 3 ครั้ง/ฤดู 3) ปัญหาการจัดการวิสาหกิจชุมชนที่พบเป็นปัญหาด้านการผลิตคือ ปัญหาที่เกิดจากโรคและแมลงศัตรูพืชระบาด 4) ปัจจัยความสำเร็จการจัดการวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วยปัจจัยภายใน ได้แก่ สมาชิก ผู้นำ การบริหารจัดการ การเรียนรู้ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ สภาพแวดล้อม นโยบายภาครัฐ ราคาดเมล็ดพันธุ์ข้าว และสถานที่ตั้งของวิสาหกิจชุมชน

คำสำคัญ วิสาหกิจชุมชน ปัจจัยความสำเร็จ การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

Thesis title: Key Success Factors of Rice Seed Production Community Enterprise Management in Nang Lue-Tha Chai Sub-district, Mueang Chai Nat District, Chai Nat Province

Researcher: Miss Thanyalak Thammachai; **ID:** 2639001854;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Resource Management);

Thesis advisors: (1) Dr.Sujja Banchongsiri; Associate Professor;

(2) Dr.Wattanaï Aonsamran; **Academic year:** 2564

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the socio-economic conditions of farmer members of the rice seed production community enterprise of Nanglue-Thachai Sub-district, 2) to study management of the rice seed production community enterprise of Nanglue-Thachai Sub-district, 3) to study rice seed production management problems of Nanglue-Thachai Sub-district community enterprise, and 4) to study the success factors for managing the rice seed production community enterprise of Nanglue-Thachai Sub-district.

This research was mixed-method research as follows: 1) for the quantitative research, the data were collected by questionnaires from the entire population of 50 seed producers who were community enterprise members in 2021; 2) for the qualitative research, the data were collected by in-depth interviews with 13 committee members of the community enterprise.

The results revealed that 1) the socio-economic conditions of most members were male with an average age of 53.9 years old, and completed primary education. Their average seed production experience was 32.4 years, they mostly used rain water, but there were water sources in their farm area and it was located in an irrigated area, the average household labor was 3-4 people, and the average income was 105,800 baht per year. 2) As for the management of the community enterprise, most of the members cooperated well, the board members had a spirit of collective sacrifice, administration was managed collectively by authorizing members to participate in expressing their opinions, and they kept continuously learning and developing. The registered seed used was of good quality, members used good farm field management practices, they harvested seed at an appropriate harvest time, and members continuously eliminated off-type rice plants 3 times/season. 3) The major problems of community enterprise management were seed production caused by disease and insect infestations. 4) The factor affecting success in community enterprise management mainly consisted of the internal factors such as members, leaders, management and learning, while the external factors included the environment, government policies, seed pricing and the location of the Nang Lue-Thachai Sub-district rice seed production community enterprise.

Keywords: Community enterprise, Success Factors, Rice seed production

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร. สัจจา บรรจงศิริ และอาจารย์ ดร. วรธรนัย อันสำราญ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยนครราชสีมา ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาและ คำแนะนำ ตลอดจนการตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ทุกท่านที่ให้ความรู้ ประสบการณ์ แนวคิด คำแนะนำ และข้อเสนอแนะ อันเป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สมโภชน์ น้อยจินดา ที่ให้เกียรติเป็น ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และให้คำแนะนำในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะกรรมการและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท ที่กรุณาให้ข้อมูลประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้จนเสร็จสมบูรณ์

ผู้วิจัยได้รับการสนับสนุนกำลังใจจาก คุณพ่อ คุณแม่ พี่ น้อง ญาติมิตร เพื่อนร่วมงาน และเพื่อนนักศึกษา ที่คอยช่วยเหลือให้กำลังใจ ผู้วิจัยถือว่ามีความยิ่งต่อการนำไปสู่ความสำเร็จ

ท้ายสุดนี้ ในส่วนที่มีคุณค่า ความสำเร็จ และประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัย ขอขอบแต่ ทุกคนในครอบครัวที่รักยิ่ง ตลอดจนครูบาอาจารย์ทุกท่าน ที่กรุณามอบความรู้ วิชาความรู้ที่มีค่าทางทักษะและประสบการณ์ตั้งแต่แรกเริ่มจนปัจจุบันนี้

ธัญลักษณ์ ธรรมชัย

พฤศจิกายน 2565

สารบัญ

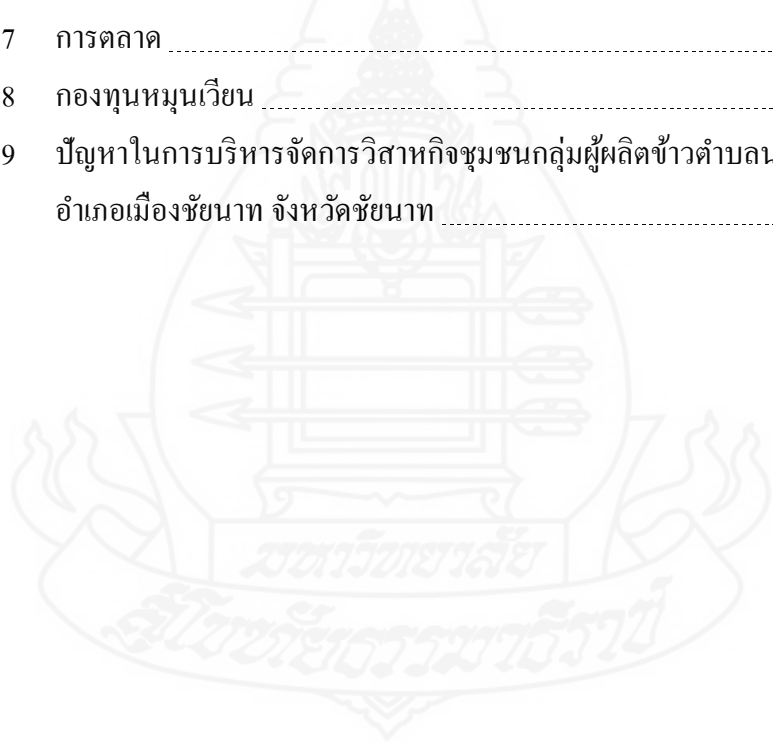
	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	2
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน	6
ปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จและความล้มเหลวของวิสาหกิจชุมชน	8
แนวทางการบริหารจัดการ	9
ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ตำบลนางลือ ตำบลท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท	12
การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว	13
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	20

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	24
การวิจัยเชิงปริมาณ	24
การวิจัยเชิงคุณภาพ	27
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	28
ตอนที่ 1 สภาพสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ตำบลนางลือ - ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท	28
ตอนที่ 2 การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท	35
ตอนที่ 3 ปัญหาในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ตำบลนางลือ - ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท	43
ตอนที่ 4 ปัจจัยความสำเร็จการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ตำบลนางลือ - ท่าชัย อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท	44
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	49
สรุปการวิจัย	49
อภิปรายผล	58
ข้อเสนอแนะ	63
บรรณานุกรม	65
ภาคผนวก	68
ก แบบสอบถามการวิจัย	69
ข ภาพการดำเนินงานเก็บข้อมูลงานวิจัย	77
ประวัติผู้วิจัย	81

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1	สภาพสังคมของเกษตรกรสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท 29
ตารางที่ 4.2	ภาพเศรษฐกิจของเกษตรกรสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท 32
ตารางที่ 4.3	กลุ่มและการบริหารกลุ่ม 36
ตารางที่ 4.4	การเรียนรู้และการพัฒนาสมาชิก 36
ตารางที่ 4.5	การคัดเลือกพื้นที่สำหรับทำแปลงพันธุ์ 39
ตารางที่ 4.6	การผลิตและการกระจายพันธุ์ 40
ตารางที่ 4.7	การตลาด 41
ตารางที่ 4.8	กองทุนหมุนเวียน 42
ตารางที่ 4.9	ปัญหาในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตข้าวตำบลนางลือ – ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท 43

ญ

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย 3

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ข้าวเป็นอาหารหลักที่สำคัญของประชากรโลก ซึ่งประชากรในหลายประเทศนิยมรับประทานข้าวเป็นอาหารหลัก ข้าวยังเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศเป็นสินค้าเกษตรส่งออกที่สร้างรายได้ให้กับประเทศ มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.20 ของพื้นที่การเกษตรทั้งหมดของประเทศ และมีจำนวนครัวเรือนมากถึงร้อยละ 74.40 ของจำนวนครัวเรือนภาคเกษตรทั้งหมด ในปี 2563/64 ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกข้าวประมาณ 70 ล้านไร่ มีความต้องการใช้เมล็ดพันธุ์สำหรับเพาะปลูก 1,373,000 ตัน แบ่งเป็นการปลูกข้าว 2 รอบ คือรอบนาปีและรอบนาปรัง จากปริมาณที่ต้องการใช้เมล็ดพันธุ์ในข้างต้น เป็นเมล็ดพันธุ์ที่เกษตรกรเก็บไว้ใช้เอง 686,400 ตัน ที่เหลืออีก 686,600 ตัน เป็นเมล็ดพันธุ์ที่เกษตรกรต้องการซื้อ ขณะที่ปริมาณการผลิตทั้งประเทศจากกรมการข้าว สถาบันวิทยาศาสตร์ข้าวแห่งชาติ ศูนย์วิจัยข้าวและศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว 57 แห่ง จากศูนย์ข้าวชุมชน 2,241 แห่ง จากสถาบันสหกรณ์การเกษตร 64 แห่ง และจากผู้ประกอบการภาคเอกชน 220 แห่ง มีผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวรวมเพียงปีละ 528,000 ตัน จึงทำให้ปริมาณการผลิตยังไม่เพียงพอต่อการต้องการใช้ในประเทศ (กรมการข้าว, 2564)

เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีถือเป็นปัจจัยเริ่มต้นที่สำคัญในการเพิ่มผลผลิตและคุณภาพข้าว จากปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดีมีคุณภาพของชาวนาทำให้หน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานในภาครัฐต่างๆ ร่วมหาแนวทางที่จะสามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดีของเกษตรกร คือ การส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ดีมีคุณภาพสำหรับเก็บไว้ใช้เอง และจำหน่ายให้กับเกษตรกรในชุมชน และชุมชนใกล้เคียง เพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิตและสามารถสร้างรายได้เพิ่มมากขึ้นจากการขายข้าวเปลือกเพียงอย่างเดียว

จังหวัดชัยนาทถือเป็นแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพและมีชื่อเสียงในระดับประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ - ท่าชัย เป็นกลุ่มเกษตรกรที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ที่สำคัญของจังหวัด มีศักยภาพและประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวชัยนาทมานานกว่า 30 ปี โดยเริ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวร่วมกับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวชัยนาท ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 ต่อมามีการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ และได้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนภายใต้ชื่อ

“วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย” เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2548 มีการดำเนินงานในรูปแบบของการจัดการกลุ่ม เป็นกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ มีทักษะในการดำเนินงานสามารถบริหารจัดการตนเองได้โดยมีคณะกรรมการการบริหารงานในแต่ละกิจกรรมของกลุ่ม จากความสำเร็จในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และได้รับรางวัลชนะเลิศประกวดวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับประเทศ ปี 2558 ปัจจุบันได้รับการยกระดับให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์คุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด

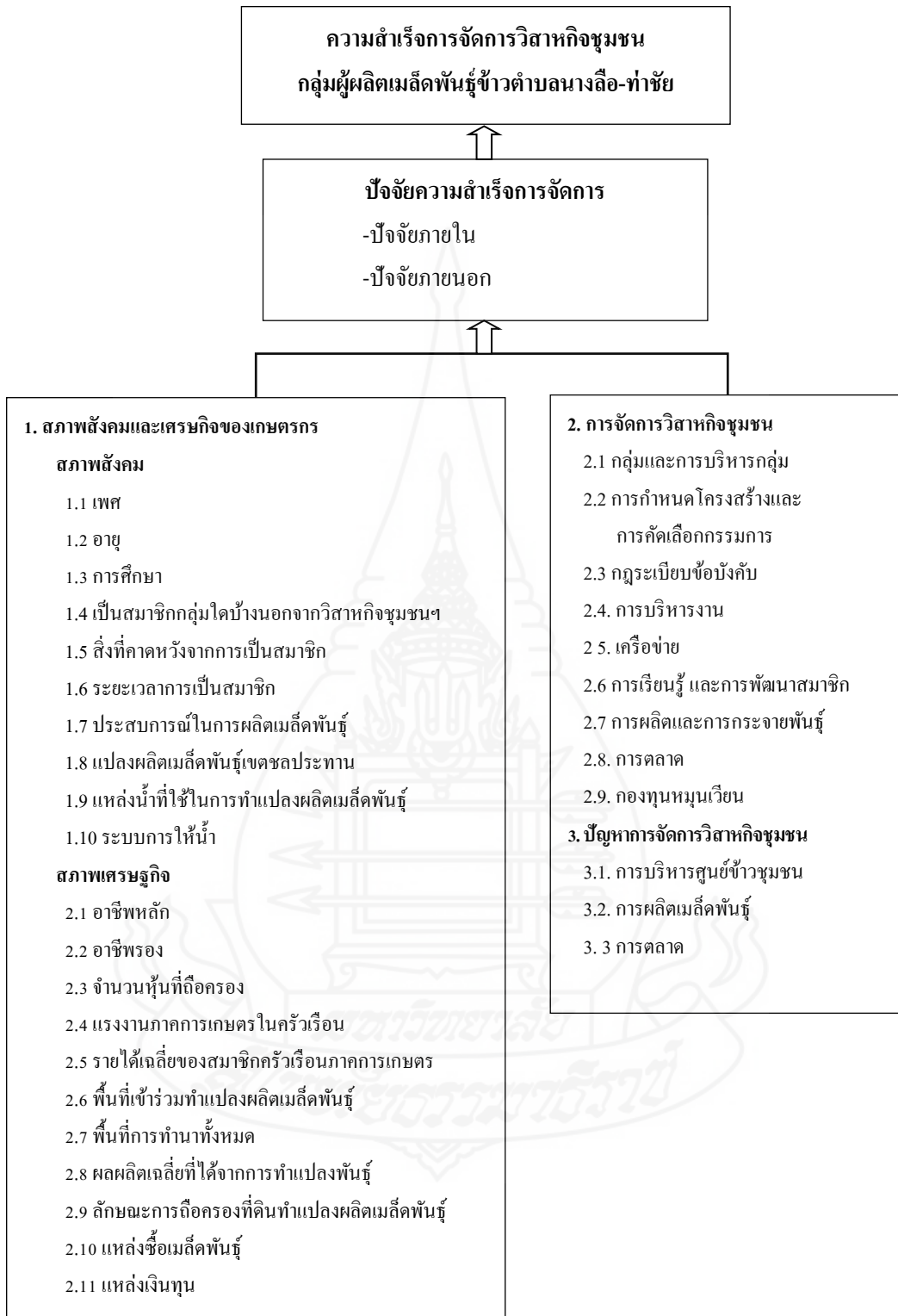
จากความสำเร็จในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย ซึ่งจัดได้ว่าเป็นความสำเร็จในการบริหารจัดการกลุ่มที่สมควรได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อเป็นบทเรียนให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่นๆ โดยเฉพาะศูนย์ข้าวชุมชนที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ ซึ่งการวิจัยด้านปัจจัยความสำเร็จของการบริหารจัดการกลุ่มในครั้งนี้จะช่วยให้วิสาหกิจชุมชน และศูนย์ข้าวชุมชนอื่นๆ ได้รับประโยชน์ และยังสามารถนำองค์ความรู้จากการวิจัยในครั้งนี้ ไปปรับใช้ในการดำเนินงานบริหารจัดการกลุ่มเพื่อให้ประสบความสำเร็จ ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา ปัจจัยความสำเร็จการบริหารจัดการการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าววิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท เพื่อการพัฒนาและยกระดับวิสาหกิจชุมชน และศูนย์ข้าวชุมชนให้คงอยู่ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย
- 2.2 เพื่อศึกษาการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย
- 2.3 เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย
- 2.4 เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยความสำเร็จการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท จะครอบคลุมตัวแปร ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตการวิจัย

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

4.1.1 เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย

4.1.2 เพื่อศึกษาการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย

4.1.3 เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย

4.1.4 เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย

4.2 ขอบเขตด้านสถานที่ ตำบลนางลือ ตำบลท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท

4.3 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

4.3.1 สมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย จำนวนทั้งหมด 172 ราย เลือเฉพาะผู้ร่วมทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวปี 2564 จำนวนเพียง 50 ราย

4.3.2 กรรมการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท จำนวน 13 ราย

4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา เดือนกันยายน 2564 ถึง มีนาคม 2565

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท

5.2 วิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่นๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพันกัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการเพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน

5.3 เมล็ดพันธุ์ข้าว หมายถึง เมล็ดข้าวเปลือกที่มีชีวิต และเมื่อนำไปปลูกจะได้ต้นข้าวที่เจริญตรงตามพันธุ์ของเมล็ดข้าวเปลือกนั้น

5.4 แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ หมายถึง พื้นที่ปลูกข้าวของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ ภายใต้การกำกับดูแลของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท

5.5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ คือ ปัจจัยที่สนับสนุนและเอื้อให้การบริหารจัดการของกลุ่มเกิดผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ประกอบด้วย 2 มุมมองได้แก่ มุมมองด้านปัจจัยความสำเร็จที่มีต่อกระบวนการในการบริหารวิสาหกิจชุมชนและมุมมองด้านปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

5.6 การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน คือ การดำเนินการเกี่ยวกับคณะกรรมการบริหารกลุ่ม การกำหนดโครงสร้างและการคัดเลือกกรรมการ กฎระเบียบข้อบังคับ การบริหารงาน เครือข่าย การเรียนรู้ การพัฒนาสมาชิก การผลิต การกระจายพันธุ์ การตลาด และด้านกองทุนหมุนเวียน

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ประโยชน์ต่อเกษตรกร

6.1.1 เกษตรกรสามารถนำแนวทางการบริหารจัดการไปประยุกต์ใช้ เพื่อมุ่งสู่ความสำเร็จในการจัดการรูปแบบกลุ่มเกษตรกร

6.1.2 เกษตรกรสามารถจัดการแปลงพันธุ์ของตนเองได้อย่างถูกต้องตามมาตรฐานที่กำหนด

6.1.3 เกษตรกรสามารถนำความรู้ไปพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ให้เหมาะสมและยั่งยืนต่อไป

6.2 ประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐ

6.2.1 สามารถนำแนวทางการดำเนินงานไปถ่ายทอดให้แก่เกษตรกร ที่มีการดำเนินงานในรูปแบบการจัดการแบบกลุ่ม

6.2.2 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์และเผยแพร่ให้เกษตรกรเป็นแนวทางในการดำเนินงาน

6.2.3 เจ้าหน้าที่สามารถนำแนวทางการดำเนินงานไปกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้กลุ่มดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาปัจจัยความสำเร็จการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าแนวคิด เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำเสนอในประเด็นดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน
2. ปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จและความล้มเหลวของวิสาหกิจชุมชน
3. แนวคิดการบริหารจัดการ
4. ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ตำบลนางลือ ตำบลท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท
5. การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

1.1 ความหมายของวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชน (community enterprise) หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่นๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิตินบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิตินบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชนความหมายของวิสาหกิจชุมชนโดยสรุป คือ การประกอบการเพื่อการจัดการ "ทุนของชุมชน" อย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง "ทุนของชุมชน" ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงเงิน แต่รวมถึงทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม (กฎเกณฑ์ทางสังคมที่ร้อยรัดผู้คนให้อยู่ร่วมกันเป็นชุมชน เป็นพี่เป็นน้องไว้ใจกัน)

1.2 ลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชน

1.2.1 ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ

1.2.2 ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน โดยใช้วัตถุดิบ ทรัพยากร ทุน แรงงาน

ในชุมชน

- 1.2.3 ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน
- 1.2.4 เป็นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานภูมิปัญญาสากล
- 1.2.5 มีการดำเนินการแบบบูรณาการ เชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ อย่างเป็นระบบ
- 1.2.6 มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ
- 1.2.7 มีการพึ่งพาตนเองของครอบครัวและชุมชนเป็นเป้าหมาย

เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน หมายถึงคณะบุคคลที่รวมกัน โดยมีวัตถุประสงค์ในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงาน ของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

1.3 พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

ในชุมชนมีการรวมตัวกันเพื่อประกอบธุรกิจในระดับรากหญ้าอยู่มากมาย ซึ่งเป็นธุรกิจที่ยังมีขนาดไม่ถึงวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) หรือสหกรณ์ แต่เป็นธุรกิจที่สามารถช่วยเหลือเศรษฐกิจของประเทศได้ในระดับหนึ่ง ธุรกิจในระดับนี้ยังมีปัญหาที่ประสบอยู่ คือ ไม่เป็นที่ยอมรับของหน่วยงานรัฐหรือเอกชนอื่นๆ เนื่องจากไม่มีกฎหมายรองรับการสนับสนุนจากภาครัฐ ไม่ตรงกับความต้องการที่แท้จริง เนื่องจากข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย และความต้องการไม่ชัดเจนรัฐบาลจึงกำหนดให้มีการออกกฎหมายรองรับการประกอบการ

1.4 หลักการ

เพื่อส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งจำนวนหนึ่งอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะเข้ามาแข่งขันทางการค้า ให้ได้รับการส่งเสริมความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ และพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ประกอบการของหน่วยธุรกิจที่สูงขึ้น

1.5 กฎหมายกำหนดให้มีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอย่างครบวงจร

1.5.1 ระดับปฐมภูมิ ส่งเสริมการจัดตั้ง การให้ความรู้ การศึกษาวิจัย ในการนำทุนชุมชนมาใช้เหมาะสม การร่วมมือกันในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้

1.5.2 ระดับสูงขึ้น ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การรักษาคุณภาพ การศึกษาวิจัย เทคโนโลยีและการตลาด การสร้างความเชื่อถือทางธุรกิจ และความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค การประสานงานแหล่งเงินทุน เพื่อให้สามารถเป็นผู้ประกอบการหรือพัฒนาไปสู่การประกอบธุรกิจขนาดย่อม และขนาดกลาง ต่อไป

1.5.3 การส่งเสริมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน รัฐจะให้การสนับสนุนการจัดการจัดการประกอบการ การตลาด ความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างเครือข่าย หรือภาคธุรกิจหรืออุตสาหกรรมอื่น เพื่อขยายและสร้างความมั่นคงให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชน

1.6 ประโยชน์วิสาหกิจต่อเกษตรกร

1.6.1 การรวมตัวกันของเกษตรกรในการประกอบธุรกิจในระดับชุมชน มีความมั่นคง ได้รับการรับรองตามกฎหมาย

1.6.2 การส่งเสริมความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาความสามารถในการจัดการ ตรงตามความต้องการที่แท้จริง

1.6.3 ระบบเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ มีความพร้อมที่จะพัฒนาสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคต (สำนักเลขาธิการคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน, 2557)

2. ปัจจัยที่กำหนดความสำเร็จและความล้มเหลวของวิสาหกิจชุมชน

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2542) กล่าวว่า ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความสำเร็จและความล้มเหลวของวิสาหกิจชุมชนสรุปได้ดังนี้

2.1 ปัจจัยด้านเงินทุน กิจกรรมธุรกิจที่ต้องอาศัยการตลาดจะต้องเริ่มจากการนำเงินไปลงทุนทำการผลิต ทำการค้า ได้รายได้กลับมาเป็นเงินก้อนใหญ่กว่าเดิม เงินลงทุนในการทำธุรกิจมาจาก 3 แหล่งคือ เงินทุนตนเอง เงินทุนที่กู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ต่างๆ และเงินทุนที่ได้มาจากการระดมทุนจากคนในชุมชนเอง

2.2 ปัจจัยด้านการตลาด จะต้องรู้ว่าสินค้าที่ผลิตได้จะนำไปขายที่ไหนและขายอย่างไร กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ประสบผลสำเร็จเป็นกลุ่มที่มีลูกค้าที่แน่นอนและพอเพียง กลุ่มชุมชนที่มีตลาดแน่นอน เพียงพอจะเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ยืนอยู่ได้ เติบโตได้พร้อมกับการขยายกิจการ ปัจจัยด้านการตลาดเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของวิสาหกิจชุมชนตลาดจึงเป็นหัวใจ การผลิตเป็นตัวนำการผลิต

2.3 ปัจจัยด้านการผลิต การจะผลิตอะไร ผลิตอย่างไร ต้องผ่านการวิเคราะห์ทั้งอุปสงค์และอุปทานของการตลาด ความชำนาญของผู้ทำการผลิตเป็นปัจจัยที่สำคัญพอๆ กับโอกาสทางการตลาด การผลิตในชุมชนที่มีต้นทุนการผลิตไม่สูง พร้อมกับผู้ผลิตมีความรู้ทักษะ ความชำนาญ สามารถได้รับผลผลิตที่มีคุณภาพและสามารถแข่งขันในตลาดได้การผลิตที่จะประสบผลสำเร็จต้อง สอดคล้องกับ โอกาสทางการตลาด และผลผลิตเป็นที่ต้องการของตลาด

2.4 ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ การบริหารจัดการเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนแบ่งได้ ดังนี้

2.4.1 ด้านระบบเงิน ความสามารถในการระดมทุนและสะสมทุนเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ

2.4.2 ด้านระบบงาน วิสาหกิจชุมชนที่จะประสบผลสำเร็จต้องมีการจัดโครงสร้างการบริหาร มีการแบ่งฝ่าย แบ่งสายงาน เพื่อการควบคุม กำกับอย่างชัดเจน

2.4.3 ด้านระบบบุคลากร ในวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีสายงานบังคับบัญชาที่ชัดเจนเนื่องจากบุคลากรที่เป็นลูกจ้างมีน้อย บุคลากรของกลุ่มส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกและกรรมการ การสั่งการ การบังคับบัญชา การให้คุณให้โทษจึงไม่มีความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน ในด้านบุคลากร จึงขึ้นอยู่กับผู้บริหารและสมาชิกมีทักษะ คุณธรรมและความเสียสละ

2.4.4 ปัจจัยด้านผู้นำ ชาวชนบทส่วนใหญ่มักขาดแคลนผู้นำ ผู้นำมักเกิดขึ้นโดยธรรมชาติเกิดจากผู้ประสบผลสำเร็จในอาชีพ ความมีบารมี มีความรู้ มีฐานะ เป็นที่พึ่งพาของคนในสังคมได้ วิสาหกิจชุมชนที่ประสบผลสำเร็จมักอยู่ภายใต้การนำของบุคคลเหล่านี้ จากการศึกษา จะพบว่า วิสาหกิจชุมชนที่ก่อตั้งโดยบุคคลที่เป็นที่ยอมรับของชาวบ้าน การระดมทุนจะง่าย กิจการขยายตัวได้รวดเร็วมีความมั่นคง และโอกาสประสบผลสำเร็จมีสูง

2.4.5 ปัจจัยด้านแรงงาน แรงงานในวิสาหกิจชุมชนที่เป็นลูกจ้างส่วนใหญ่มีน้อย โดยมากเป็นประเภททำงานให้ตัวเอง ภายในครอบครัว ส่วนมากพบว่าเป็นแรงงานที่มีความรู้ น้อย ขาดทักษะและประสบการณ์ จึงเป็นแรงงานไร้ฝีมือ เป็นแรงงานของคนรุ่นพ่อแม่ ปู่ย่า เป็นสำคัญ

2.4.6 ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก การเกิดขึ้นหรือการคงอยู่การเติบโต และยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของชุมชน ต้องร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมของสมาชิกจะรวมถึงร่วมกันระดมทุน ถิ่นทุนและนำทุนไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันการมีส่วนร่วมอย่างเอางานเอการ เป็นตัวบ่งชี้ถึงความสามารถพึ่งตนเองได้

3. แนวคิดการบริหารจัดการ

ปิยะดา พิศาลบุตร (2561) กล่าวว่า กลยุทธ์ในการบริหารจัดการแบบกลุ่มควรเป็น กลยุทธ์เชิงรุก มีจุดแข็งและโอกาสมากกว่าอุปสรรค รูปแบบควรมีการยืดหยุ่น มีความเป็นเอกลักษณ์ และมีภาพจน์ที่ดีมีความสามารถในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ตอบสนองความต้องการของลูกค้ามี

สินค้าที่ได้มาตรฐานและมีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย กระบวนการบริหารจัดการ (Management Process) มีผู้ให้นิยามและความหมายหลากหลายของคำว่า “การบริหารจัดการ” อาจหมายถึงกระบวนการที่ผู้บริหารดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร หรืออาจหมายถึงกลุ่มความรู้ ความเข้าใจอันลึกซึ้งในเรื่องวิธีการบริหารจัดการ คำว่า “การบริหารจัดการ” ยังหมายถึงกลุ่มบุคคลที่นำพาและชี้แนวทางแก่องค์กรบริหารจัดการ มีลักษณะพิเศษ 3 ประการ ได้แก่

1) การบริหารจัดการ เป็นกระบวนการหนึ่งหรือหลายๆ กระบวนการของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกันอย่างต่อเนื่อง

2) การบริหารจัดการรวมถึงและเน้นการบรรลุเป้าหมายขององค์กร

3) การบริหารจัดการสามารถมุ่งสู่เป้าหมายเหล่านั้นได้โดยการทำงานร่วมกันและโดยการทำงานผ่านบุคลากรและทรัพยากรอื่นๆ ขององค์กร

เขาวลัทธิ แก้วยอด (2555) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการ เกี่ยวกับการผลิตสินค้าที่ดำเนินการโดยกลุ่มหรือคณะบุคคล ได้แก่ กลุ่มชุมชน สมาคม สหกรณ์โดยสมาชิกในกลุ่มได้ร่วมกันผลิตดำเนินการและรับผลประโยชน์มีความผูกพันใน วิถีชีวิตภายใต้รากฐานทางสังคมและวัฒนธรรมในท้องถิ่น เพื่อสร้างฐานะการพึ่งพาตนเอง ของครอบครัวชุมชนหรือระหว่างชุมชนการจัดการวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

1) การจัดการกลุ่มและสมาชิก

(1) ด้านโครงสร้างและข้อมูลของกลุ่มต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มเป็นลายลักษณ์อักษร

(2) ด้านการนำกลุ่มนำสมาชิกในกลุ่มให้ปฏิบัติและร่วมกันกำหนดการดำเนินงาน กิจกรรมของกลุ่ม

(3) ด้านการสื่อสาร ทบทวนและติดตามต้องจัดให้มีการประชุมติดตามเป็นระยะ ในรอบปี หรือตามความเหมาะสมเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของกลุ่ม

(4) ด้านความสามารถและการฝึกสอนการทำงานต้องมอบหมายงาน ให้เหมาะสมกับความสามารถของสมาชิก

2) การจัดการด้านการตลาดและลูกค้า

(1) ด้านตลาดและลูกค้า การศึกษาแนวโน้มความต้องการของลูกค้า กลุ่มเป้าหมายการกำหนดแผนการขาย แผนการตลาดในรอบปี

(2) ด้านการรับคำสั่งซื้อ การบันทึกรายละเอียดคำสั่งซื้อของลูกค้าอย่างชัดเจน

3) การบริหารจัดการด้านการผลิตและงานสนับสนุนการผลิต

- (1) ด้านการจัดการซื้อ จัดหาวัตถุดิบ ปัจจัยการผลิตต้องบันทึกรายละเอียด การซื้อจัดหาวัตถุดิบ ปัจจัยการผลิตแหล่งที่มาและตรวจสอบวัตถุดิบก่อนรับเข้าด้วย วิธีการที่เหมาะสม
- (2) ด้านการผลิตสินค้า มีการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและกำลังการผลิตของกลุ่มและมีวิธีการผลิตสินค้าอย่างชัดเจน
- (3) ด้านเครื่องมือ อุปกรณ์และสถานที่ผลิตต้องดูแลรักษาเครื่องมือ อุปกรณ์ และสถานที่ผลิตให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมพร้อมใช้งานได้
- (4) ด้านการบรรจุและจัดส่ง การระบุรายละเอียดผลิตภัณฑ์ในฉลากให้ครบถ้วน และมีวิธีการเก็บรักษาและการจัดส่งผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมเพื่อไม่ให้ผลิตภัณฑ์เกิด การเสื่อมสภาพ

4) การบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงิน

- (1) ด้านรายรับ-รายจ่าย บันทึกรายรับ-รายจ่ายให้เหมาะสมทุกครั้ง
- (2) ด้านต้นทุนและกำไร สรุปผลกำไรขาดทุนตามรอบระยะเวลาที่เหมาะสม และบันทึกไว้ในรูปแบบที่เหมาะสม
- (3) ด้านการเงินของกลุ่ม การระดมทุนจากสมาชิกโดยกำหนดหลักเกณฑ์ การถือหุ้นการกำหนดกติกาการจัดสรรกำไรบางส่วนเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่ม ผู้สมาชิก และการจัดทำ แผนระเบียบการใช้เงิน

- (4) ด้านทรัพย์สินและหนี้สิน การบันทึกรายการทรัพย์สินและหนี้สินของกลุ่ม

5) การปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน

- (1) พัฒนาด้วยการเรียนรู้ของกลุ่ม สมาชิกต้องพัฒนากลุ่มสมาชิกให้มีความรู้ในการบริหารจัดการทุกด้านตามความเหมาะสมกับศักยภาพของสมาชิก
- (2) พัฒนาด้านเทคนิคและฝีมือการผลิตปรับปรุงเทคนิคและฝีมือการผลิต
- (3) พัฒนาด้านผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์และฉลาก ออกแบบปรับปรุง พัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์และฉลากโดยคำนึงถึงความต้องการของตลาดและ สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนและรักษาสิ่งแวดล้อม
- (4) พัฒนาปรับปรุงธุรกิจจัดทำ และเขียนแผนธุรกิจในรูปแบบและช่วงเวลา ที่เหมาะสมกับกลุ่ม
- (5) พัฒนาด้านการเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน เพิ่มพูนความรู้ด้านการเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนให้สมาชิกอย่างต่อเนื่อง
- (6) พัฒนาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชน

(7) พัฒนาด้านพึ่งตนเอง คือการใช้ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยสามารถบรรลุเป้าหมายของวิสาหกิจ ชุมชนในด้านต่างๆ โดยใช้แนวคิดด้านต่างๆ การจัดการ มาดำเนินการให้ประสบ ความสำเร็จ โดยใช้ทรัพยากรซึ่งประกอบด้วย คน เงิน วัสดุดิบ เครื่องจักร วิธีการ และการบริหารให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการบริหารจัดการเป็นกลไกและตัวประสาน ที่สำคัญที่สุดในการประมวล ผลักดัน และกำกับให้ปัจจัยต่างๆที่เป็นทรัพยากรการจัดการประเภทต่างๆ สามารถดำเนินไปได้โดยมีประสิทธิภาพ จนบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ การเข้าใจถึงกระบวนการ บริหารจัดการและการฝึกฝนให้มีทักษะสูงขึ้น จะช่วยให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ได้

กิจกรรมพื้นฐาน 4 ประการที่ทำให้เกิดกระบวนการบริหารจัดการ มีดังนี้

1) การวางแผน (Planning) หมายถึง กระบวนการในการกำหนดเป้าหมาย แผนงาน และตัดสินใจหาวิธีการที่ดีที่สุดที่ทำให้เป้าหมายนั้นบรรลุผลสำเร็จ

2) การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง กระบวนการในการจัดตั้งและจัดวาง ทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรที่ไม่ใช่บุคคล โดยวางแผนให้สามารถบรรลุผลสำเร็จขององค์การ

3) การนำและสั่งการ (Leading and Directing) หมายถึง กระบวนการของการมี อิทธิพล เหนือบุคคลอื่นในการที่จะให้บุคคลอื่นมีพฤติกรรมในการทำงานที่ต้องการ และทำให้บรรลุ เป้าหมายขององค์การ

4) การควบคุม (Controlling) หมายถึง กระบวนการในการกำหนดกิจกรรมต่างๆ ขององค์การให้เป็นไปตามมาตรฐาน และเป้าหมายที่องค์การคาดหวัง และกำหนดไว้

3. ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ตำบลนางลือ ตำบลท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท

จังหวัดชัยนาทถือเป็นแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพและมีชื่อเสียงในระดับประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ - ท่าชัย เป็นกลุ่มเกษตรกรที่ผลิตเมล็ดพันธุ์ที่สำคัญ ของจังหวัด มีศักยภาพและประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้กับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวชัยนาท มานานกว่า 30 ปี โดยเริ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวร่วมกับศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวชัยนาท ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 ต่อมามีการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ และได้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนภายใต้ชื่อ “วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย” เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2548 มีการ ดำเนินงานในรูปแบบของการจัดการกลุ่ม เป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์ มีทักษะในการดำเนินงาน สามารถบริหารจัดการตนเองได้โดยมีคณะกรรมการการบริหารงานในแต่ละกิจกรรมของกลุ่ม จาก ความสำเร็จในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้กลุ่มได้รับรางวัลแห่งความสำเร็จ ดังนี้ รางวัล กลุ่มผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ข้าว รางวัลที่ 1 ปี 2550 จากกรมการข้าว รางวัลองค์กรที่มีผลงานด้าน

การขยายพันธุ์พืชดีเด่น ปี 2553 รางวัลเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ปี 2554 และได้รับรางวัลชนะเลิศประกวดวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับประเทศ ปี 2558 ปัจจุบันได้รับการยกระดับให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์คุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด สภาพแวดล้อม ตำบลนางลือเป็นตำบลที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดชัยนาท และอยู่ห่างจากอำเภอเมืองชัยนาทประมาณ 20 กม. พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม พื้นที่เหมาะสำหรับการเกษตรโดยเฉพาะการทำนา เนื่องจากมีคลองชลประทานหลายสายเกือบเต็มพื้นที่ การตั้งบ้านเรือนอยู่กันเป็นกลุ่มๆ และบางส่วนตั้งอยู่ตามริมแม่น้ำท่าจีน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก ทำนา ทำสวน ทำไร่ ร้อยละ 78 ของประชากรทั้งหมด และอาชีพค้าขายเป็นอาชีพเสริม ส่วนตำบลท่าชัยเป็นตำบลที่มีเขตติดต่อกับทิศตะวันตกของตำบลนางลือ ห่างจากตัวอำเภอเมืองชัยนาทเพียง 8 กิโลเมตร มีการคมนาคมสะดวก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม ประชาชนส่วนใหญ่ในตำบลประกอบอาชีพเกษตรกรรม

4. การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีต้องใช้ทั้งเทคโนโลยีการปรับปรุงพันธุ์และเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ควบคู่และต่อเนื่องกันไป เมื่อกกล่าวถึง “ข้าวพันธุ์ดี” โดยทั่วไปจะหมายถึงข้าวที่ปลูกแล้วให้ผลผลิตเป็นที่น่าพอใจของผู้ปลูกและมีคุณภาพผลผลิตเป็นที่พอใจของผู้บริโภค สำหรับด้านวิชาการแล้ว ข้าวพันธุ์ดีหมายถึงข้าวที่มีเมล็ดพันธุ์บริสุทธิ์ให้ผลผลิตสูงและมีคุณภาพดี โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งได้จากลักษณะที่ดีหลายอย่าง เช่น เป็นพันธุ์ที่ต้านทานต่อโรคและแมลงศัตรูข้าว มีพันธุกรรมที่ศักยภาพ ให้ผลผลิตสูง ตอบสนองต่อปุ๋ยดีให้ผลผลิตที่มีคุณภาพด้านรูปร่าง ขนาด คุณค่าทางอาหาร เป็นต้น การได้มาซึ่งพันธุกรรมข้าวพันธุ์ดีต้องใช้เทคโนโลยีการปรับปรุงพันธุ์หลายวิธีในการปรับปรุงจากพันธุ์ดั้งเดิม พันธุ์ท้องถิ่น และพันธุ์พื้นเมือง ให้มีคุณลักษณะดีขึ้น หรือพัฒนาพันธุ์ข้าวขึ้นมาเป็นพันธุ์ใหม่ที่ให้ลักษณะบางอย่างดีกว่าพันธุ์เดิม เมื่อผ่านการพิจารณารับรองพันธุ์จากกรมการข้าวแล้ว จึงนำไปปลูกขยายพันธุ์เป็นเมล็ดพันธุ์ดีต่อไปได้และเมื่อกกล่าวถึง “เมล็ดพันธุ์ดี” หรือเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีนั้น ต้องมีองค์ประกอบหลายประการคือ มีความดีเด่นทางพันธุกรรมตรงตามพันธุ์ไม่มีพันธุ์พืชอื่นปน ไม่มีเมล็ดวัชพืช โรคแมลง สิ่งเจือปนติดมา มีความชื้นเหมาะสม มีความงอกและความแข็งแรงสูง (กรมการข้าว, 2553)

4.1 กระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ของกรมการข้าว แบ่งเป็นชั้น ตอนหลักได้ 6 ชั้นตอน ดังนี้

4.1.1 การวางแผนผลิตเมล็ดพันธุ์ ต้องจัดทำล่วงหน้าก่อนการผลิตเมล็ดพันธุ์ 1-2 ปี โดยอาศัยข้อมูลจากการสำรวจ วิเคราะห์สถานการณ์ความต้องการใช้เมล็ดพันธุ์และชนิดพันธุ์ข้าว

ของตลาด ช่วงเวลาความต้องการของผู้ใช้สถิติการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์และเมล็ดพันธุ์คงคลัง รวมทั้งกำลังการผลิต เพื่อกำหนดแผนการผลิตและแผนการตลาดให้สัมพันธ์กัน รวมทั้งเตรียมการจัดหาเมล็ดพันธุ์ คุณภาพดีเพื่อใช้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ให้พร้อมทั้งกับช่วงเวลาเพาะปลูก

4.1.2 การจัดทำแปลงขยายพันธุ์ นับเป็นขั้นตอนสำคัญที่สุดสำหรับการผลิตเมล็ดพันธุ์ ดังนั้นในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีต้องมีการคัดเลือกเกษตรกร หรือกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ คัดเลือกพื้นที่แปลงขยายพันธุ์ที่เหมาะสม มีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจและให้ความรู้ในการปฏิบัติดูแลแปลงปลูกเป็นอย่างดี โดยเฉพาะการตรวจถอนพันธุ์ปนเพื่อคงความบริสุทธิ์ของพันธุ์ และควบคุมการเก็บเกี่ยวไม่ให้เกิดความเสียหายต่อคุณภาพเมล็ดพันธุ์และการปะปนพันธุ์หลังการเก็บเกี่ยวได้

4.1.3 การปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ เป็นการยกระดับคุณภาพและกำจัดสิ่งไม่พึงประสงค์ออกไปจากเมล็ดพันธุ์ที่เก็บเกี่ยวมาจากแปลงขยายพันธุ์ ได้แก่ เมล็ดวัชพืช เมล็ดพันธุ์อื่น เมล็ดเป็นโรค เศษซากพืช และกรวด หิน ดิน ทราศ เป็นต้น เพื่อให้เมล็ดพันธุ์มีคุณภาพตามมาตรฐาน โดยใช้เครื่องจักรอุปกรณ์การปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ประเภทต่างๆ เพื่อลดความชื้น ทำความสะอาด คัดขนาด คลุกสารเคมี และบรรจุถุง แม้ว่า การปรับปรุงสภาพจะไม่ได้ทำให้ความงอกของเมล็ดพันธุ์ แต่ละเมล็ดดีขึ้น แต่เป็นการปฏิบัติเพื่อทำให้เมล็ดพันธุ์มีคุณภาพหรือเปอร์เซ็นต์ความงอกโดยรวมเพิ่มขึ้นได้ เนื่องจากมีการคัดแยกส่วนที่ด้อยคุณภาพออกไป เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีที่ผลิตได้ต้องมีป้ายแสดงรายละเอียดของเมล็ดพันธุ์ไว้ที่ภาชนะบรรจุเสมอ

4.1.4 การเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ เป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่การเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ออกจากแปลงขยายพันธุ์ การปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ การเก็บรักษารวมถึงการขนย้ายเพื่อการจำหน่าย ปัจจัยสำคัญ ในการเก็บรักษานอกจากคุณภาพเริ่มต้นของเมล็ดพันธุ์แล้ว สภาพแวดล้อมในการเก็บรักษายังมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงคุณภาพเมล็ดพันธุ์เป็นอย่างมาก การเก็บรักษาที่ดีในสภาพ อากาศแห้งและเย็น ช่วยยืดอายุของเมล็ดพันธุ์ข้าวให้ยาวนานต่อไปได้โดยต้องมีการปฏิบัติดูแลโรงเก็บ เพื่อป้องกันความเสียหายจากแมลงศัตรู และสภาพแวดล้อมมีการดูแลและควบคุมการนำเข้าจัดเก็บ จ่ายออกรวมทั้งมีป้ายชี้บ่งหน้ากองเมล็ดพันธุ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ต้องมีการจัดระบบควบคุมเมล็ดพันธุ์เป็น Lot เพื่อสามารถสืบค้นประวัติของเมล็ดพันธุ์ได้

4.1.5 การควบคุมและตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ เป็นกิจกรรมที่ทำให้เกิดความมั่นใจว่าเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ มีคุณภาพอยู่ในมาตรฐานคุณภาพภายใต้การดำเนินงานทุกขั้นตอนต้องมีระบบงานควบคุมคุณภาพที่มีประสิทธิภาพตามหลักวิชาการ มีการตรวจสอบคุณภาพด้านต่างๆ เป็นต้นว่า ความงอก ความบริสุทธิ์ ความชื้น พันธุ์ปนและข้าวแดง มีการวิเคราะห์ผลคุณภาพเมล็ดพันธุ์ในทุกขั้นตอน คุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับปฏิบัติดูแลของเกษตรกร ผู้จัดทำ

แปลงขยายพันธุ์เอง อีกส่วนเป็นเรื่องของสภาวะแวดล้อม หากเมล็ดพันธุ์ที่ได้จากแปลงมีคุณภาพต่ำ มีพันธุ์ปนมากการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นนั้นทำได้ยากหรือทำไม่ได้เลย ดังนั้น เมล็ดพันธุ์ข้าวแต่ละ Lot ต้องได้รับการตรวจสอบคุณภาพตลอดทุกขั้นตอนการผลิต และต้องมีคุณภาพตามองค์ประกอบมาตรฐาน คุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติพันธุ์พืช พ.ศ. 2518 (ฉบับที่1) ปรับปรุง พ.ศ. 2535 และ พ.ศ. 2550

4.1.6 การตลาดเมล็ดพันธุ์ เป็นกิจกรรมเพื่อดำเนินการส่งต่อเมล็ดพันธุ์ดีที่ผลิตได้ ให้กระจายไปสู่เกษตรกรผู้ใช้อย่างทั่วถึง ซึ่งในแต่ละพื้นที่ที่มีความต้องการชนิดพันธุ์ข้าวหลากหลายพันธุ์ แตกต่างกันขึ้นอยู่กับความนิยมของเกษตรกรความต้องการของตลาดผู้บริโภคและความเหมาะสมของพื้นที่ปลูก การดำเนินงานด้านการตลาดมีความผันผวนตามสภาวะการตลาด เช่น การเปลี่ยนแปลง ชนิด พันธุ์ข้าวของเกษตรกร ภาวะราคาข้าวเปลือกที่ไม่แน่นอน เป็นต้น จึงมีความจำเป็นที่ต้องปรับเปลี่ยน การดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และให้สอดคล้องกับสภาวะปัจจุบันภายนอกที่ส่งผล ต่อการเปลี่ยนแปลงด้านการตลาดอยู่ตลอดเวลา

จะเห็นได้ว่า การผลิตเมล็ดพันธุ์ดีของภาครัฐเอกชนทุกภาคส่วน ได้มีการค้นคว้าปรับปรุง สายพันธุ์ใหม่ๆ และนำเทคโนโลยีการผลิตที่ก้าวหน้ามาใช้เร่งประสิทธิภาพการปลูกข้าวให้มากขึ้น ทำให้มีความต้องการพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพดีมากขึ้น ปัจจุบันมีกฎหมายสำหรับเมล็ดพันธุ์พืชเป็นเครื่องมือ ในการดูแลผู้เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วนให้ได้รับประโยชน์ในส่วนที่พึงได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ให้ชาวนาได้มีโอกาสเลือกใช้เมล็ดพันธุ์ดีมากขึ้น ซึ่งนอกจากจะได้ประโยชน์ในการเพิ่มผลผลิตให้ สูงขึ้นแล้ว หากมีการควบคุมอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสมกับวิธีปลูก จะช่วยลดต้นทุนการผลิตข้าว ของชาวนาได้ และช่วยลดการระบาดของโรคแมลงศัตรูข้าวในพื้นที่ที่ปลูกข้าวหนาแน่นเกินไปได้ ส่งผลต่อรายได้ที่มากขึ้นของชาวนา ได้รับผลตอบแทนจากผลผลิตข้าวในแปลงนาที่มากขึ้นด้วย (กรมการข้าว, 2553)

4.2 การจัดทำแปลงขยายพันธุ์ข้าว

การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้ประสบความสำเร็จ เกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์จะต้อง พิจารณาถึงองค์ประกอบหลายๆ ด้านประกอบกัน อาทิเช่น ด้านกระบวนการผลิต กระบวนการตลาด หรือแม้กระทั่งการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น โดยเฉพาะการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ต้องดูแล อย่างประณีตตามหลักวิชาการ เพื่อให้เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้มีคุณภาพดี ตรงตามมาตรฐาน ตรงตามสายพันธุ์ สำหรับขั้นตอนในการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์นั้น เกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์จะต้องพิจารณา ตั้งแต่การวางแผน การคัดเลือกพื้นที่ การเตรียมเมล็ดพันธุ์ การเตรียมพื้นที่วิธีการปลูก การปฏิบัติ ดูแลรักษาแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ ตลอดจนการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อให้ได้ เมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี

ขั้นตอนการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ ในการจัดทำแปลงขยายพันธุ์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ ให้ได้คุณภาพดี ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

4.2.1 การวางแผนการผลิต

การกำหนดเป้าหมายการผลิตเมล็ดพันธุ์ในแต่ละชนิดแต่ละพืชพันธุ์ จัดทำขึ้น โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานหลายด้าน ได้แก่ การตลาด สภาพพื้นที่ในการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ ชนิดของพืชพันธุ์ที่ดำเนินการผลิต การกำหนดช่วงเวลาการปลูกและเก็บเกี่ยวให้เหมาะสมกับความต้องการของลูกค้า และสภาพภูมิอากาศเพื่อให้เมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้มีคุณภาพดี แหล่งและปริมาณเมล็ดพันธุ์ที่ใช้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ รายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติในการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ วัสดุอุปกรณ์ และเงินทุน ตลอดจนบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญทำหน้าที่ในการให้คำแนะนำ ติดตามกำกับ การจัดทำแปลงขยายพันธุ์ของเกษตรกรให้มีคุณภาพได้ตามมาตรฐาน

4.2.2 การคัดเลือกพื้นที่ และเกษตรกร

1) วิธีการปฏิบัติควรดำเนินการคัดเลือกพื้นที่และเกษตรกรไปพร้อมๆ กัน โดยพิจารณาคัดเลือกพื้นที่ที่มีสภาพทำเลที่ตั้งเหมาะสมต่อการผลิตพืช/พันธุ์นั้นๆ มีความอุดมสมบูรณ์ อยู่ในเขตชลประทานหรือมีน้ำเพียงพอ เป็นพื้นที่ติดต่อกันเป็นแปลงใหญ่ มีการคมนาคมสะดวก ไม่เป็นพื้นที่ระบาดของโรคและแมลงศัตรู หรือในฤดูที่ผ่านมาปลูกพืชชนิดเดียวกันแต่ต่างพันธุ์กับพืชที่ผลิต เพื่อป้องกันการปะปนพันธุ์

2) การคัดเลือกเกษตรกร ควรพิจารณาผู้มีความพร้อม ความชำนาญ และประสบการณ์ในการปลูกพืชเพื่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ สามารถเรียนรู้และยอมรับวิทยาการผลิตเมล็ดพันธุ์ใหม่ๆ มีความซื่อตรง และให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และแนวทางการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ให้มีคุณภาพดีตรงตามมาตรฐาน

4.3 การจัดหาเมล็ดพันธุ์เพื่อการจัดทำแปลงขยายพันธุ์

เมล็ดพันธุ์ที่จะนำไปใช้ปลูกในแปลงขยายพันธุ์ต้องมั่นใจ และสามารถทวนสอบกลับได้ว่ามาจากแหล่งผลิตที่ได้รับการรับรองคุณภาพจากหน่วยงานที่เชื่อถือได้ และยืนยันคุณภาพอีกครั้งก่อนจ่ายเมล็ดพันธุ์ โดยกลุ่มควบคุมคุณภาพของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวมีปริมาณพอเพียง และมีคุณภาพดีตรงตามมาตรฐานของชั้นเมล็ดพันธุ์หลักหรือขยาย โดยคำนวณปริมาณที่ต้องการเมล็ดพันธุ์ใช้ในการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ จากอัตราขยายพันธุ์ที่เหมาะสมสำหรับพืชพันธุ์นั้นๆ ในแต่ละแหล่งผลิต

4.4 การวางแผนปฏิบัติงานการติดตามแปลงขยายพันธุ์

การวางแผนการปฏิบัติงานการติดตามแปลงขยายพันธุ์ ต้องดำเนินการทันทีเมื่อเจ้าหน้าที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลแปลงขยายพันธุ์ เริ่มต้นจากการวางแผนการจัดทำแปลงขยายพันธุ์

และแผนปฏิบัติงานติดตามแปลงขยายพันธุ์ โดยกำหนดช่วงเวลาปฏิบัติงานที่ชัดเจนในแต่ละขั้นตอนที่สำคัญ คือการคัดเลือกพื้นที่และเกษตรกร จัดทำทะเบียนเกษตรกรผู้ร่วมจัดทำแปลงขยายพันธุ์ จำหน่ายเมล็ดพันธุ์เพื่อการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ บันทึกวันปลูก การจัดขนาดของกลุ่มแปลง และกำหนดแผนปฏิบัติงานติดตามแปลงขยายพันธุ์ในช่วงเวลาต่างๆ ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้

4.4.1 การคัดเลือกพื้นที่และเกษตรกร

4.4.2 การฝึกอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์

4.4.3 การจำหน่ายเมล็ดพันธุ์เพื่อการจัดทำแปลงขยายพันธุ์

4.4.4 การปลูกดูแลรักษา

4.4.5 การกำจัดพันธุ์ปนในช่วงเวลาที่เหมาะสม

4.4.6 การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การขนส่งเมล็ดพันธุ์เข้าสู่ศูนย์

เมล็ดพันธุ์ข้าว

นอกจากนี้ ยังต้องกำหนดกิจกรรมที่จะต้องปฏิบัติกับผู้เกี่ยวข้องนอกเหนือจากเกษตรกรด้วย เช่น การประสานงานการสุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ก่อนการจัดซื้อ การจัดซื้อเมล็ดพันธุ์คืนจากเกษตรกรแปลงขยายพันธุ์ การประสานงานเพื่อนำเมล็ดพันธุ์เข้าปรับปรุงสภาพในโรงงานและการสรุปผลการจัดทำแปลงขยายพันธุ์

4.5 การติดตาม กำกับแปลงขยายพันธุ์ให้ได้เมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพสูง

การจัดทำแปลงขยายพันธุ์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ให้มีคุณภาพดี จำเป็นต้องมีการติดตาม กำกับควบคุมการปฏิบัติของเกษตรกรให้เป็นไปตามแนวทางการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ให้มีคุณภาพดี ซึ่งดำเนินการโดยยึดหลักการป้องกันในการควบคุมคุณภาพ ดังนี้

4.5.1 ติดตาม และให้คำแนะนำในการปฏิบัติตามเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้ได้ปริมาณและคุณภาพสูงตามต้องการ

4.5.2 มีการป้องกันการเสื่อมพันธุ์และการเสื่อมคุณภาพของเมล็ดพันธุ์

4.5.3 มีการติดตามตรวจสอบการใช้เทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่ได้กำหนดไว้ในแนวทางการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ให้มีคุณภาพ

4.5.4 มีการวิเคราะห์ปัญหาและสรุปผลการดำเนินงานเมื่อเสร็จสิ้นฤดู เพื่อพัฒนาระบบการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การจัดทำแผนการปฏิบัติงานเพื่อการติดตามแปลงขยายพันธุ์ให้มีคุณภาพ จะถูกกำหนดขึ้นตามระยะการเจริญเติบโตของพืช ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนการปฏิบัติตั้งแต่ การเตรียมดิน การปลูก การป้องกันกำจัดวัชพืช การใช้ปุ๋ยเคมีอย่างถูกต้อง การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรู การตรวจตัดพันธุ์ปน และการเก็บเกี่ยวในระยะเหมาะสม

4.6 การตรวจตัดพันธุ์ปน

เป็นการปฏิบัติเพื่อควบคุมคุณภาพของเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตในแปลงขยายพันธุ์ โดยตรวจสอบสภาพต้นพืชที่ปลูกอยู่ในแปลงขยายพันธุ์ มีลักษณะตรงตามพันธุ์พืชปลูกที่ต้องการเพียงใด หรือมีต้นพืชพันธุ์อื่นขึ้นปะปนอยู่ จึงควรต้องการตรวจคัดสินแปลงขยายพันธุ์อย่างเป็นทางการอย่างน้อย 1 ครั้ง ในระยะที่สามารถประเมินลักษณะประจำพันธุ์ที่ถูกต้องได้ดีที่สุด โดยทั่วไปแล้วแนะนำให้เกษตรกรตรวจตัดพันธุ์ปน เพื่อเตรียมแปลงขยายพันธุ์ให้ได้มาตรฐาน แปลงขยายพันธุ์ก่อนการตรวจสอบคุณภาพแปลงขยายพันธุ์ โดยคณะกรรมการตรวจแปลงขยายพันธุ์อย่างเป็นทางการ เพื่อตรวจแปลงขยายพันธุ์ว่าเป็นไปตามมาตรฐานแปลงขยายพันธุ์หรือไม่ ตลอดจนให้คำแนะนำเพื่อดำเนินการแก้ไขให้เมล็ดพันธุ์มีคุณภาพสูงดีขึ้น ซึ่งการกำจัดข้าวพันธุ์ปน อาจทำไปพร้อมกับการกำจัดวัชพืชและการตรวจโรคแมลงในแปลงขยายพันธุ์ ซึ่งสามารถทำได้ในระยะต่างๆ ดังนี้

4.6.1 ระยะกล้า ตรวจสอบความแตกต่างของสีใบ ความสูง สีลำต้น ทรงต้น มุมของใบกับลำต้นและใบที่แสดงอาการเป็นโรค (ข้อพิจารณาเพิ่มเติม การเตรียมแปลงกล้าควรไถหมักดินไว้อย่างน้อย 10-15 วัน แปลงกล้าไม่ควรมีพืชพันธุ์อื่น แปลงกล้าต้องห่างจากแปลงพันธุ์ข้าวอย่างน้อย 3 เมตร ถอนกล้าโดยเว้นรอบขอบแปลงอย่างน้อย 50 เซนติเมตร)

4.6.2 ระยะแตกกอ ตรวจสอบความแตกต่างของความสูง ลักษณะและสีของใบ สีลำต้น ทรงกอ การแตกกอ มุมของใบกับลำต้น ต้นที่เป็นโรคหรือมีลักษณะที่ผิดปกติและข้าววัชพืช

4.6.3 ระยะออกดอก ตรวจสอบลักษณะช่อดอก ช่วงเวลาการออกดอกก่อนหรือหลังเมื่อทำการเปรียบเทียบกับต้นพืชพันธุ์ที่ปลูก สีของรวง ความสูงของรวง การชूरวง ความยาวของคอรวง ลักษณะมุมและสีของใบธง และทรงของกอข้าวที่ต่างกัน

4.6.4 ระยะนั้มรวง ตรวจสอบความแตกต่างของสีเมล็ดและรวงข้าว ลักษณะและความยาวของหางคอรวง ลักษณะของเมล็ดและรวงข้าวที่แตกต่างกัน ลักษณะการนั้มของรวงข้าว และลักษณะการตั้งของใบธง

4.6.5 ระยะก่อนเก็บเกี่ยว ตรวจสอบความแตกต่างของต้นข้าวและเมล็ดข้าวเปลือกที่มีลักษณะที่แตกต่างออกไปจากต้นข้าวพันธุ์ที่ปลูกก่อนทำการเก็บเกี่ยว

นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ตรวจแปลงขยายพันธุ์ควรดำเนินการควบคู่ไปกับการสุ่มตรวจด้วยการสอบถามข้อมูลประวัติการปลูกพืชในฤดูที่ผ่านมา เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดจากพืชเรื้อรังขึ้นปะปน ตรวจสอบระยะห่างระหว่างแปลงปลูกกับพืชพันธุ์อื่นให้อยู่ในระยะที่ปลอดภัยจากการปะปนพันธุ์อื่นด้วย

ปัจจุบันในประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายบังคับหรือมีหน่วยงานเฉพาะ ที่ทำหน้าที่ตรวจแปลงขยายพันธุ์เพื่อรับรองเมล็ดพันธุ์ ดังนั้น ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ของสำนักเมล็ดพันธุ์ข้าวจึง

ได้สร้างระบบตรวจสอบ ควบคุม กำกับขึ้นภายในหน่วยงานเอง เพื่อทำการตรวจสอบคุณภาพแปลงขยายพันธุ์ โดยกำหนดและแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการตรวจสอบแปลงขยายพันธุ์อย่างเป็นทางการขึ้นในแต่ละศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว โดยมีเจ้าหน้าที่งานควบคุมคุณภาพร่วมเป็นคณะกรรมการด้วย

คุณลักษณะสำคัญของผู้ตรวจแปลงขยายพันธุ์ ผู้ตรวจแปลงขยายพันธุ์ควรมีความเชี่ยวชาญ และรอบรู้ในด้านต่างๆ ดังนี้

- 1) ลักษณะประจำพันธุ์ของพืชที่จะทำการตรวจสอบ
- 2) ลักษณะของโรคที่เกิดการระบาดบ่อยในท้องถิ่น สาเหตุ พาหะ วิธีการป้องกันกำจัดปัจจัยส่งเสริมการระบาด และผลที่มีต่อคุณภาพของเมล็ดพันธุ์
- 3) ลักษณะของวัชพืชที่พบเห็นบ่อยในแปลงขยายพันธุ์
- 4) ลักษณะพืชชนิดอื่นๆ ที่พบเห็นบ่อยในแปลงขยายพันธุ์
- 5) ลักษณะผิดปกติของพืชชนิดที่ปลูก เมื่อกระทบปัจจัยต่างๆ ได้แก่ การขาดธาตุอาหาร อุณหภูมิสูง-ต่ำผิดปกติ สารเคมี การขาดน้ำ หรือได้รับน้ำมากเกินไป
- 6) วิธีการสุ่มเก็บตัวอย่างตรวจและวิธีการเจนนับ ตามที่ได้กำหนดไว้ตามมาตรฐาน เพื่อใช้สำหรับการตรวจสอบแปลงพันธุ์พืชที่ปลูกแต่ละชนิด

4.7 การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

เพื่อให้เกษตรกรทำการเก็บเกี่ยวและมีการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวที่ถูกต้อง ภายใต้อสภาพแวดล้อมและระยะเวลาที่เหมาะสม สามารถจัดการผลผลิตเมล็ดพันธุ์ให้คงคุณภาพดีก่อนนำไปปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ในลำดับต่อไป ควรดำเนินการ ดังนี้

4.7.1 การเก็บเกี่ยว

1) การเก็บเกี่ยวข้าว เจ้าหน้าที่ควบคุมแปลงขยายพันธุ์ ควรแนะนำให้เกษตรกรระบายน้ำออกจากแปลงนา ก่อนถึงวันเก็บเกี่ยว ประมาณ 10 วัน เพื่อให้ข้าวสุกแก่สม่ำเสมอ หรือสังเกตเมล็ดที่ปลายรวงเปลี่ยนเป็นแป้งแข็งและเมล็ดเปลี่ยนเป็นสีเหลือง

2) ระยะเวลาเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวที่เหมาะสม คือ เก็บเกี่ยวข้าวที่ระยะพลับพลึง ซึ่งจะเก็บเกี่ยวข้าวหลังจากวันที่ข้าวออกดอก (วันที่ข้าวออกดอก หมายถึง วันที่รวงข้าวมีดอกบานเกือบเต็มพื้นที่ หรือมีดอกบานประมาณ 75-80 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ปลูก ซึ่งในระยะนี้เมล็ดพันธุ์ข้าวจะมีความชื้นประมาณ 20-26 เปอร์เซ็นต์) เป็นเวลา 28-30 วัน ในสภาพพื้นที่แปลงนาข้าวที่แห้งและไม่มีน้ำขัง

3) ข้อดีของการเก็บเกี่ยวข้าวในระยะที่เหมาะสม มีผลทำให้ได้ผลผลิตข้าวเต็มศักยภาพ ผลผลิตดีมีคุณภาพ ทั้งสีของข้าวเปลือก สีข้าวกล้อง ขนาดและรูปร่างเมล็ดและคุณสมบัติการหุงต้มที่ตรงตามพันธุ์ได้ปริมาณข้าวเต็มเมล็ดและต้นข้าวมากเมื่อนำข้าวเปลือกไปสี

4.7.2 การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

การดำเนินการเพื่อให้เมล็ดพันธุ์ที่เก็บเกี่ยวจากแปลงขยายพันธุ์คงคุณภาพดี มีขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

1) การนวดทำความสะอาด เบื้องต้นปัจจุบันเกษตรกรนิยมใช้เครื่องจักรเนื่องจากทำงานได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพในการคัดแยกสิ่งเจือปนออกจากเมล็ดได้ ซึ่งมี 2 ประเภทคือ เครื่องนวดข้าวขนาดเล็ก และเครื่องนวดข้าวขนาดใหญ่ (เกี่ยวและนวดข้าวไปพร้อมๆ กัน) ข้อควรพิจารณาในการปฏิบัติคือ นวดเมล็ดพันธุ์ขณะมีความชื้นไม่สูงหรือต่อเกินไป ทำความสะอาดเครื่องนวดให้ถี่ถ้วนและแน่ใจได้ว่าไม่มีเมล็ดพันธุ์อื่นๆ ติดอยู่ เพื่อป้องกันการปะปนพันธุ์ ใช้ความเร็วรอบในการนวดที่เหมาะสมระหว่าง 400-500 รอบต่อนาที ถ้าเมล็ดพันธุ์มีความชื้นต่ำต้องใช้ความเร็วรอบที่ต่ำด้วย

2) การตากลดความชื้น เนื่องจากเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณสมบัติที่สามารถรับและถ่ายเทความชื้นระหว่างภายในเมล็ดกับบรรยากาศรอบๆ เมล็ดพันธุ์ (hygroscopic) จนกระทั่งความชื้นถึงจุดสมดุล ซึ่ง ณ จุดนี้ เมล็ดพันธุ์จะมีความชื้นที่คงที่ ความชื้นที่จุดสมดุลจะมีความแตกต่างกันไปตามชนิดพืช เนื่องจากขึ้นอยู่กับชนิดของพืช องค์ประกอบทางเคมีของเมล็ดอุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์ของบรรยากาศด้วย

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 สภาพสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิก

จิรวรรณ กมลศิลป์ (2560) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชนจังหวัดร้อยเอ็ด สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจ สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนร้อยละ 57.6 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 53.09 ปี ร้อยละ 45.5 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีประสบการณ์ในการทำนาเฉลี่ยอยู่ที่ 39.58 ปี มีประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์เฉลี่ยอยู่ที่ 31.58 ปี มีพื้นที่ถือครองทำการเกษตรเฉลี่ยอยู่ที่ 25.94 ไร่ มีพื้นที่ใช้ทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ยอยู่ที่ 23.39 ไร่ มีรายได้ภาคการเกษตรต่อไร่เฉลี่ยอยู่ที่ 2,943.19 บาท มีรายได้รวมเฉลี่ย 92,046.06 บาทต่อปี ต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่เฉลี่ย 5,191.82 บาท สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ไม่ได้รับรางวัล ร้อยละ 62.5 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 54.53 ปี ร้อยละ 45.5 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการทำนาเฉลี่ยอยู่ที่ 30.12 ปี มีประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์เฉลี่ยอยู่ที่ 13.58 ปี มีพื้นที่ถือครองทำการเกษตรเฉลี่ยอยู่ที่ 17.05 ไร่ มีพื้นที่ใช้ทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเฉลี่ยอยู่ที่ 6.25 ไร่ มีรายได้ภาคการเกษตรต่อไร่เฉลี่ยอยู่ที่ 2,964.65 บาท มีรายได้รวมเฉลี่ย 69,773.75 บาทต่อปี ต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่ เฉลี่ย 22,659.38 บาทต่อไร่

รัฐนิท อัมมินทร (2557) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน กรณีศึกษาบ้านนาชุม ตำบลสระสมิง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี สมาชิกส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง มีอายุระหว่าง 44-72 ปี อายุเฉลี่ย 55 ปี ส่วนใหญ่จบประถมศึกษาปีที่ 4-6 รายได้หลักมาจากการทำนา รายได้เสริมมาจากการปลูกพืชอื่น เลี้ยงสัตว์และค้าขาย สมาชิกบางส่วนมีตำแหน่งในชุมชน คือ ผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการหมู่บ้าน นอกจากนี้เป็นสมาชิกศูนย์ฯ แล้ว ยังเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ พื้นที่ปลูกข้าวเฉลี่ย 26.90 ไร่ แรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน แรงงานจ้างเฉลี่ย 7 คน สภาพพื้นที่นาเป็นที่ราบลุ่มดินทราย รายได้รวมเฉลี่ย 246,160 บาท รายจ่ายเฉลี่ย 135,500 บาท

5.2 แนวทางการบริหารวิสาหกิจชุมชน

รัฐนิท อัมมินทร (2557) การดำเนินงานใน 6 ด้าน สามารถสรุปในแต่ละด้าน ดังนี้

5.2.1 กลุ่มคณะกรรมการบริหารกลุ่ม

- 1) *ด้านสมาชิก* สมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชนมีความร่วมมือดีมาก เป็นคนดี เสียสละซื่อสัตย์ และมีความขยันหมั่นเพียร
- 2) *ด้านคณะกรรมการกลุ่ม* คณะกรรมการมีความซื่อสัตย์ในระดับมากที่สุด มีวิสัยทัศน์ดี และกรรมการมีความคิดเห็นด้านบวกต่อศูนย์ข้าวชุมชน
- 3) *การคัดเลือกประธานและกรรมการ* สมาชิกมีส่วนร่วมในการคัดเลือกประธานและกรรมการ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่กรรมการ กำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง 2 ปี และมีการกำหนดกฎเกณฑ์ระเบียบข้อบังคับ
- 4) *ด้านการบริหาร* ศูนย์มีการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานชัดเจน มีแผนการดำเนินงาน มีการดำเนินงานกิจกรรมตามแผน มีการประชุมทุก 3 เดือน และมีการจัดบันทึกการประชุมทุกครั้ง มีการจัดทำบัญชี มีการแบ่งงานให้สมาชิกร่วมกันทำและมีแผนการเงินของศูนย์
- 5) *การประสานงานเครือข่าย* มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และมีการประสานงานระหว่างศูนย์ด้วยกันค่อนข้างบ่อยมาก

มัตติกา สวางษ์นาม (2563) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของวิสาหกิจชุมชนแปลงขยายเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านดงยาง อำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าววิสาหกิจชุมชน ด้านการบริหารจัดการ มีโครงสร้างคณะกรรมการ แบ่งหน้าที่ในการทำงานอย่างชัดเจน มีการวางแผนการดำเนินงาน มีแผนการควบคุมคุณภาพการผลิต สมาชิกผ่านการตรวจประเมินแปลงขยายเมล็ดพันธุ์ทุกแปลง มีการจัดหาปัจจัยการผลิตให้กับสมาชิก มีช่องทางการจำหน่าย ได้แก่ ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน เครือข่ายแปลงใหญ่ และเกษตรกรทั่วไป ด้านการบริหารจัดการด้านการเงิน และการบัญชี พบว่า แหล่งที่มาของเงินทุน จากการระดมหุ้น และ กู้เงินจากโครงการสินเชื่อชุมชน

ปรับเปลี่ยนการผลิตเพื่อการพัฒนาอาชีพของผู้มีรายได้น้อยของธนาคารเพื่อการเกษตร (ธ.ก.ส.) มีการจัดบันทึก รายรับ- รายจ่าย ของวิสาหกิจชุมชน และแนวทางการพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว มี 3 แนวทาง คือ (1) ด้านการผลิต (Production) โดยจัดทำโครงการป้อนปัจจัยตั้งต้นเพื่อลดต้นทุนการผลิต (2) ด้านการจัดการคุณภาพผลผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวหลังเก็บเกี่ยว (Post-Harvest Quality Management) โดยจัดทำโครงการลานตากข้าวคอนกรีต (3) ด้านการตลาด (Marketing) โดยจัดทำโครงการซื้อรถกระบะเพื่อบริการขนส่งเมล็ดพันธุ์ให้กับเกษตรกรและใช้ในกิจกรรมต่างๆของวิสาหกิจชุมชน

ชลาลัย หมวดสรทิพย์ (2557) ศึกษาความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนจังหวัดปทุมธานี สภาพการบริหารจัดการของศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน ผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการของศูนย์ พบว่า คณะกรรมการศูนย์ มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการของศูนย์ใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการดำเนินงาน 3) ด้านการจูงใจ 4) ด้านการประสานงาน และ 5) ด้านการควบคุม

5.3 ปัญหาในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน

ชลาลัย หมวดสรทิพย์ (2557) ศึกษาความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนจังหวัดปทุมธานีพบว่า สภาพการบริหารจัดการของศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน ปัญหา อุปสรรคในการบริหารจัดการของศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ด้านการควบคุม ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงาน

5.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการกลุ่ม

จิตติพัฒน์ จำริญเจือ (2557) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการจัดการศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ผู้ความยั่งยืนนั้น ปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการจัดการศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน คือการที่กลุ่มมีผู้นำที่ดีที่เปี่ยมไปด้วยภาวะผู้นำ และเสียสละ ความสามัคคีของสมาชิก ดังจะเห็นได้จากการเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการประจำเดือน การเข้าร่วมประชุมวิสามัญประจำปี การเข้าร่วมโครงการ โรงเรียนเกษตรกร และการเข้ามาของภาครัฐในการอบรมให้ความรู้ด้านวิชาการเกษตร สมาชิกกลุ่มจะมาประชุมสม่ำเสมอและพร้อมเพรียงกัน เมื่อได้รับการประสานงานจากประธานกลุ่ม อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของกลุ่มอีกประการหนึ่งมาจากที่สมาชิกกลุ่มและคณะกรรมการกลุ่มต่างมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่ม และการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่างๆ ที่กลุ่มได้จัดขึ้น

สรยศ โภษาคาร (2556) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการกลุ่มชาวสวนยางกรณีศึกษา กลุ่มชาวสวนยาง สกย. บ้านน่าน้ำมัน อำเภอเมือง จังหวัดเลย พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มชาวสวนยาง มีดังนี้ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม ลักษณะ

ของสมาชิกกลุ่ม ความพึงพอใจต่อการได้รับบริการ การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม ความสามารถในการต่อรองกับภายนอกกลุ่ม ลักษณะการนำของผู้นำ และกรรมการการบริหารจัดการกลุ่ม

นิสาร์ตน์ สังข์เสื่อ (2559) ได้ศึกษาการบริหารวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษากลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวศรีนคร อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการของกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวศรีนครด้านภาวะผู้นำจะต้องเข้าใจในปัญหาการทำงานและมีความเชี่ยวชาญในกลไกการตลาดของการขายข้าว และยังสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้รับการอบรมให้สมาชิกได้ ต้องเป็นศูนย์กลางให้กลุ่ม ด้านการสร้างเครือข่ายจะต้องมีความสามารถในการประสานงานติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อให้กลุ่มมีช่องทางในการจัดจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ได้มากขึ้น ด้านการบริหารงานผู้นำและสมาชิกจะต้องมีการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมทุกคน มีการจัดประเด็นปัญหาและวาระงานใหม่ๆ อยู่เสมอจะทำให้สมาชิกไม่เกิดการขัดแย้งในกลุ่ม

นันธิดา จันทร์ศิริ (2560) ปัจจัยความสำเร็จของการบริหารจัดการองค์กรชุมชน กรณีองค์กรการเงินชุมชน จังหวัดนครศรีธรรมราช กล่าวว่าปัจจัยความสำเร็จของการบริหารจัดการด้านผู้นำ ต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องมีคุณธรรม จริยธรรมและมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อสมาชิก ด้านโครงสร้างการทำงานต้องมีการวางแผนร่วมกันด้านการบริหารจัดการเงินทุนจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบและมีการเปิดเผยต่อสมาชิก

มัตติกา สวางษ์นาม (2563) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของวิสาหกิจชุมชนแปลงขยายพันธุ์ข้าว บ้านดงยาง อำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าการบริหารจัดการการผลิตของวิสาหกิจชุมชนบ้านดงยาง แบ่งการบริหารจัดการออกเป็น 4 ด้าน ด้านการวางแผนการผลิตมีการนำเทคโนโลยีการผลิตเพื่อลดต้นทุน คือการใช้เทคโนโลยีเครื่องยอดข้าวเพื่อแก้ปัญหาการขาดความอุดมสมบูรณ์ของดิน มีการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและภาคีเครือข่าย ด้านการผลิตกลุ่มมีการจัดหาปัจจัยการผลิตให้กับสมาชิก เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย ยา มีการกำหนดและควบคุมการจัดการแปลงขยายพันธุ์ ความคุมการผลิตเพื่อให้เมล็ดพันธุ์มีความบริสุทธิ์ ด้านการตลาดได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐในการช่วยออกแบบบรรจุภัณฑ์ ด้านการเงินและการบัญชี มีการจัดทำรายรับ รายจ่ายในกิจกรรมต่างๆของกลุ่มและสรุปผลปลายปี

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยความสำเร็จการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ตำบลนางลือ - ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท มีรูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย จำนวนทั้งหมด 172 ราย เลือกเฉพาะผู้ร่วมทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวปี 2564 จำนวนเพียง 50 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ปลายปิดและปลายเปิด และการบันทึกการประชุมกลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลค่าความถี่ ร้อยละ ค่าพิสัย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปรผลข้อมูลในลักษณะการพรรณนาความ โดยมีตารางประกอบวัตถุประสงค์ 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สภาพสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ตำบลนางลือ - ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท

1.1 สภาพสังคมของสมาชิก ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา ตำแหน่งในวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว สมาชิกกลุ่มนอกจากวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว สิ่งทีคาดหวังจากการเป็นสมาชิก ระยะเวลาการเป็นสมาชิก ประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ เขตชลประทาน แหล่งน้ำที่ใช้ในการทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ และระบบการให้น้ำ แสดงข้อมูลเป็นค่าสถิติ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แสดงในตารางที่ 4.1 ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตารางที่ 4.1 สภาพสังคมของเกษตรกรสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว
ตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท

N=50						
สภาพทางสังคม	จำนวน (50 คน)	ร้อยละ (100)	เฉลี่ย	Min.	Max.	S.D.
1. เพศ						
ชาย	29	58				
หญิง	21	42				
2. อายุ						
			53.9	32	72	9.31
30 – 45 ปี	12	24				
46 – 55 ปี	16	32				
56 – 65 ปี	17	34				
66 – 75 ปีขึ้นไป	5	10				
3. ระดับการศึกษา						
ไม่ได้รับการศึกษา	3	6				
มัธยมศึกษาหรือต่ำกว่า	31	62				
อนุปริญญา	13	26				
ปริญญาตรี	3	6				
ปริญญาโท	-	-				
สูงกว่าปริญญาโท	-	-				
อื่นๆ	-	-				
4. สมาชิกนอกจากวิสาหกิจกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)						
แปลงใหญ่	3	6				
สหกรณ์การเกษตร	27	54				
แม่บ้านเกษตรกร	2	4				
กองทุนหมู่บ้าน	27	54				
รทส.	46	92				
อื่นๆ	-	-				

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

N=50						
สภาพทางสังคม	จำนวน (50 คน)	ร้อยละ (100)	เฉลี่ย	Min.	Max.	S.D.
5. คาดหวังจากการเป็นสมาชิก (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)						
ต้องการขายข้าวได้ราคาสูง	29	58				
ต้องการซื้อเมล็ดพันธุ์ราคาถูก	31	62				
ต้องการเมล็ดพันธุ์ที่ดีมีคุณภาพ	34	68				
ต้องการรายได้จากบ้นผล	50	100				
6. ระยะเวลาการเป็นสมาชิก			10.8	2	17	4.1
6 – 10 ปี	3	6				
11 – 20 ปี	22	44				
21 – 30 ปีขึ้นไป	25	50				
7. ประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์			32.4	8	50	11.6
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 8 ปี	1	2				
9-20 ปี	10	20				
21-30 ปี	7	14				
31-39 ปี	12	24				
40 ปีขึ้นไป	20	40				
8. แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์เขตชลประทาน						
ในเขต	45	90				
นอกเขต	5	10				
9. แหล่งน้ำที่ใช้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ *						
ไม่มีแหล่งน้ำ	-	-				
น้ำฝน	50	100				
แหล่งน้ำสาธารณะ	45	90				
แหล่งน้ำของตนเอง	40	80				
บ่อบาดาล	28	70				
สระน้ำ	12	30				

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

N=50						
สภาพทางสังคม	จำนวน (50 คน)	ร้อยละ (100)	เฉลี่ย	Min.	Max.	S.D.
10. ระบบการให้น้ำ						
ไม่มีระบบการให้น้ำ	50	100				
มี	-	-				

จากตารางที่ 4.1 แสดงข้อมูลดังนี้

1. เพศ จากการศึกษาพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และเพศหญิงปริมาณใกล้เคียงกัน
2. อายุ จากการศึกษาพบว่า สมาชิกมีอายุเฉลี่ย 53.9 ปี มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 56-65 ปี
3. ระดับการศึกษา จากการศึกษาพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือต่ำกว่า รองลงมา มีการศึกษาระดับอนุปริญญา
4. การเป็นสมาชิกนอกจากวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวจากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เป็นสมาชิก ชกส. รองลงมา เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร
5. สิ่งที่คาดหวังจากการเป็นสมาชิก จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ต้องการรายได้จากบั้นผล รองลงมา ต้องการเมล็ดพันธุ์ที่ดีมีคุณภาพ ต้องการซื้อเมล็ดพันธุ์ราคาถูกและต้องการขายข้าวได้ราคาสูง ตามลำดับ
6. ระยะเวลาการเป็นสมาชิก จากการศึกษาพบว่า เป็นสมาชิกเฉลี่ย 10.8 ปี ร้อยละ 50 เป็นสมาชิกอยู่ในช่วงระหว่าง 11-20 ปี
7. ประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ จากการศึกษาพบว่า ประสบการณ์การผลิตเมล็ดพันธุ์มีค่าเฉลี่ยที่ 32.4 ปี ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ 40 ปีขึ้นไป
8. แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์เขตชลประทาน จากการศึกษาพบว่า ร้อยละ 90 อยู่ในเขตชลประทาน และร้อยละ 10อยู่นอกเขตชลประทาน

9. แหล่งน้ำที่ใช้ในการทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ จากการศึกษาพบว่า ในการทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์เกษตรกรใช้น้ำฝนเป็นหลัก โดยจะมีเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้น้ำจากแหล่งน้ำสาธารณะร่วมกับการใช้น้ำฝน และมีแหล่งน้ำในพื้นที่ของตนเอง ได้แก่ บ่อบาดาลและสระน้ำ

10. ระบบการให้น้ำ จากการศึกษาพบว่า ในการทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ของสมาชิกไม่มีระบบการให้น้ำ

ตารางที่ 4.2 สภาพเศรษฐกิจของเกษตรกรสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท

N=50						
สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน (50 คน)	ร้อยละ (100)	เฉลี่ย	Min.	Max.	S.D.
1. อาชีพหลัก						
เกษตรกร	43	86				
รับราชการ/เจ้าหน้าที่ของรัฐ	-	-				
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	-	-				
พนักงานราชการ	-	-				
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	7	14				
2. อาชีพรอง						
มีอาชีพรอง	17	34				
ไม่มีอาชีพรอง	33	66				
เกษตรกร	7	41.2				
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	10	58.8				
3. จำนวนหนี้ที่ถือครอง						
			119.8	20	200	61.8
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 หนี้	1	2				
21 – 60 หนี้	9	18				
61- 100 หนี้	14	28				
101- 150 หนี้	7	14				
มากกว่า 150 หนี้ขึ้นไป	19	38				

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

N=50						
สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน (50 คน)	ร้อยละ (100)	เฉลี่ย	Min.	Max.	S.D.
4. แรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน			3.4	1	6	1.2
ไม่มีแรงงานครัวเรือน	-	-				
1 – 2 คน	14	28				
3 – 4 คน	26	52				
5 คนขึ้นไป	10	20				
5. รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนภาคการเกษตร (ต่อปี)						
≤45,000 บาท	2	4	105,800	45,000	300,000	
45,001 – 60,000 บาท	7	14				
60,001-80,000 บาท	15	30				
80,001-100,000 บาท	10	20				
100,000 บาทขึ้นไป	16	32				
6. พื้นที่เข้าร่วมทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์			25.34	10	50	11.1
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่	3	6				
11-25 ไร่	28	56				
26-35 ไร่	9	18				
มากกว่า 35 ไร่ขึ้นไป	10	20				
7. พื้นที่การทำนาทั้งหมด ปี 63/64			38.8	10	70	17.2
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 ไร่	2	4				
11-20 ไร่	8	16				
21-30 ไร่	9	18				
31-40 ไร่	9	18				
มากกว่า 40 ไร่ขึ้นไป	22	44				

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

N=50						
สภาพทางเศรษฐกิจ	จำนวน (50 คน)	ร้อยละ (100)	เฉลี่ย	Min.	Max.	S.D.
8. ผลผลิตเฉลี่ยที่ได้จากการทำแปลงพันธุ์			775	500	1200	159.2
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 500 กก./ไร่	5	10				
501-800 กก./ไร่	32	64				
801-1000 กก./ไร่	11	22				
มากกว่า 1000 กก./ไร่ ขึ้นไป	2	4				
9. ลักษณะการถือครองที่ดินทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์						
ครัวเรือน	43	86				
เช่า	7	14				
10. แหล่งซื้อเมล็ดพันธุ์						
จากวิสาหกิจชุมชนที่เป็นสมาชิก	50	100				
ศูนย์ข้าวชุมชน	-	-				
สหกรณ์เกษตร	-	-				
ร้านจำหน่ายสินค้าเกษตร	-	-				
11. แหล่งเงินทุน						
ของตนเอง	19	38				
กู้ยืมจากแหล่งเงินนอกระบบ	-	-				
กองทุนหมู่บ้าน	-	-				
กู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตร	31	62				

จากตารางที่ 4.2 แสดงข้อมูลดังนี้

1. อาชีพหลัก จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 86 สมาชิกมีอาชีพเกษตรกร
2. อาชีพรอง จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรร้อยละ 66 ไม่มีอาชีพรอง ส่วนที่มีอาชีพรองร้อยละ 34 ประกอบธุรกิจส่วนตัวและค้าขาย

3. จำนวนหุ่นที่ถือครอง จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีหุ่นเฉลี่ยคนละ 119.8 หุ่น ส่วนใหญ่เกษตรกร มีจำนวนหุ่นมากกว่า 150 หุ่นขึ้นไป

4. แรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน จากการศึกษาพบว่า แรงงานเฉลี่ยต่อครัวเรือนอยู่ที่ 3.4 คน ส่วนใหญ่มีแรงงานต่อครัวเรือนระหว่าง 3-4 คน

5. รายได้ครัวเรือนภาคการเกษตรต่อปี จากการศึกษาพบว่า รายได้ภาคการเกษตรต่อปีของครัวเรือนเฉลี่ยอยู่ที่ 105,800 บาท/ปี ส่วนใหญ่มีรายได้ภาคการเกษตรต่อครัวเรือนมากกว่า 100,000 บาทขึ้นไป

6. พื้นที่เข้าร่วมทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ จากการศึกษาพบว่า พื้นที่การจัดทำแปลงพันธุ์เฉลี่ย 25.34 ไร่ ส่วนใหญ่ร้อยละ 56 เข้าร่วมทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ 11-25 ไร่

7. พื้นที่การทำนาทั้งหมด ปี 2563/64 จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ทำนาทั้งหมด (ปี 2563/64) เฉลี่ย 38.8 ไร่ ส่วนใหญ่ร้อยละ 44 มีพื้นที่ทำนามากกว่า 40 ไร่ขึ้นไป

8. ผลผลิตเฉลี่ยที่ได้จากการทำแปลงพันธุ์ จากการศึกษาพบว่า ผลผลิตเฉลี่ยที่ได้จากการทำแปลงพันธุ์อยู่ที่ 775 กก./ไร่ ส่วนใหญ่ร้อยละ 64 ผลผลิตที่ได้จากการทำแปลงพันธุ์อยู่ระหว่าง 501-800 กก./ไร่

9. ลักษณะการถือครองที่ดินทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ จากการศึกษาพบว่า ร้อยละ 86 พื้นที่ ผลิตเมล็ดพันธุ์เป็นของตนเอง และร้อยละ 14 พื้นที่ผลิตเมล็ดพันธุ์เป็นพื้นที่เช่า

10. แหล่งซื้อเมล็ดพันธุ์ จากการศึกษาพบว่า เมล็ดพันธุ์ที่ใช้ในการปลูกเพื่อทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ซื้อจากวิสาหกิจชุมชนที่เป็นสมาชิกทั้งหมด

11. แหล่งเงินทุน จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่กู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตร มาลงทุน รองลงมาใช้เงินของตนเองเป็นแหล่งเงินทุน

ตอนที่ 2 การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท เพื่อศึกษาการบริหารจัดการ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการทำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูล และเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดคะแนนประเมินเกณฑ์ (Best, 1976) ดังนี้

มากที่สุด ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00

มาก ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20

ปานกลาง ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40

น้อย ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60

น้อยที่สุด ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80

โดยวิเคราะห์ผลออกมาในรูปแบบร้อยละ จากการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตารางที่ 4.3 กลุ่มและการบริหารกลุ่ม

N=50			
การดำเนินงาน	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
กลุ่มและการบริหารกลุ่ม			
1. สมาชิก			
สมาชิกให้ความร่วมมือ	4.72	0.20	มากที่สุด
สมาชิกมีความซื่อสัตย์/เสียสละ	4.50	0.45	มากที่สุด
สมาชิกมีความขยันหมั่นเพียร	4.60	0.44	มากที่สุด
สมาชิกมีความตรงต่อเวลา	4.66	0.38	มากที่สุด
2. กรรมการ			
กรรมการมีความซื่อสัตย์สุจริต/โปร่งใส	4.86	0.12	มากที่สุด
กรรมการเป็นผู้มีวิสัยทัศน์	4.88	0.15	มากที่สุด
กรรมการมีความเสียสละเพื่อส่วนรวม	4.84	0.13	มากที่สุด
กรรมการมีความคิดด้านบวกต่อวิสาหกิจชุมชน	4.96	0.04	มากที่สุด
3. การกำหนดโครงสร้างและการคัดเลือกกรรมการ			
กำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่กรรมการ	100		มี
คัดเลือกประธานและกรรมการ	100		มี
กำหนดวาระการดำรงตำแหน่งประธานและกรรมการ	100		มี
มีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ (บันทึกไว้ชัดเจน)	100		มี

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

N=50			
การดำเนินงาน	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
4. การบริหารงาน			
การสรุปข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อวางแผนการดำเนินงาน	100		มี
กำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์	100		มี
แผนการดำเนินงานมาจากส่วนร่วมของสมาชิก	100		มี
ดำเนินกิจกรรมตามแผน	100		มี
มีการประชุมและจัดบันทึกข้อมูล	100		มี
มีการจัดทำบัญชี	100		มี
มีการแบ่งหน้าที่ให้สมาชิกร่วมกันทำ	100		มี
มีแผนการเงินของกลุ่มชัดเจน	100		มี
นำปัญหาที่พบระหว่างการทำงานไปปรับปรุงแก้ไข	100		มี
สวัสดิการสมาชิกกลุ่ม	100		มี
มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง	100		มี
การประสานงานเครือข่ายของศูนย์	100		มี
มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน/เครือข่าย	100		มี

จากตารางที่ 4.3 ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาศึกษาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน กลุ่มและการบริหารกลุ่มนำไปเทียบเกณฑ์ (Best, 1976) แสดงข้อมูลดังนี้

2.1 กลุ่มและการบริหารกลุ่ม

2.1.1 สมาชิก จากการศึกษาพบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือ สมาชิกให้ความร่วมมือ สมาชิกมีความซื่อสัตย์/เสียสละ สมาชิกมีความขยันหมั่นเพียร ความตรงต่อเวลา

2.1.2 กรรมการ จากการศึกษาพบว่า สมาชิกทั้งหมดมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือ กรรมการมีความซื่อสัตย์สุจริต/โปร่งใส เป็นผู้มีความวิสัยทัศน์ มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความคิดค้นนวัตกรรมต่อวิสาหกิจชุมชน

2.1.3 การกำหนดโครงสร้างและการคัดเลือกกรรมการ จากการศึกษาพบว่า มีการกำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่กรรมการ การคัดเลือกประธานและกรรมการ กำหนดวาระการดำรงตำแหน่งประธานและกรรมการ ซึ่งมีวาระ 4 ปี และมีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ (บันทึกไว้ชัดเจน)

2.1.4 การบริหารงาน จากการศึกษาพบว่า มีการสรุปข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อวางแผนการดำเนินงาน กำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ แผนการดำเนินงานมาจากส่วนร่วมของสมาชิก ดำเนินกิจกรรมตามแผน มีการประชุมและจดบันทึกข้อมูล 1 ครั้ง/ปี มีการจัดทำบัญชี 1 ครั้ง/ปี มีการแบ่งหน้าที่ให้สมาชิกร่วมกันทำ มีแผนการเงินของกลุ่มชัดเจน เมื่อพบปัญหำนำปัญหาที่พบระหว่างการดำเนินงานไปปรับปรุงแก้ไข มีสวัสดิการให้แก่สมาชิกกลุ่ม มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ประสานงานเครือข่ายของศูนย์ และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน/เครือข่าย

ตารางที่ 4.4 การเรียนรู้และการพัฒนาสมาชิก

การดำเนินงาน	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
N=50			
การเรียนรู้และการพัฒนาสมาชิก			
1. ได้รับความรู้จากหน่วยงานรัฐ/เอกชน	100		ต่อเนื่อง
2. ศึกษาดูงานนอกสถานที่	100		ไม่มี
3. ศึกษาจากต้นแบบในกลุ่ม	100		มี
4. ถ่ายทอดองค์ความรู้จากสมาชิกในกลุ่ม	100		มี
5. มีแปลงเรียนรู้ต้นแบบ	100		ไม่มี
6. ทดลองทำด้วยตนเอง	100		มี

จากตารางที่ 4.4 ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาศึกษาการเรียนรู้และการพัฒนาสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ - ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท แสดงข้อมูลดังนี้

2.2 การเรียนรู้และการพัฒนาสมาชิก จากการศึกษาพบว่า มีการศึกษาจากต้นแบบในกลุ่ม ถ่ายทอดองค์ความรู้จากสมาชิกในกลุ่มและทดลองทำด้วยตนเอง สมาชิกได้รับความรู้จากหน่วยงานรัฐและเอกชนอย่างต่อเนื่อง แต่การดำเนินงานของกลุ่มไม่มีกิจกรรมศึกษาดูงานนอกสถานที่และการจัดทำแปลงเรียนรู้ต้นแบบ

ตารางที่ 4.5 การคัดเลือกพื้นที่สำหรับทำแปลงพันธุ์

การดำเนินงาน	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
N=50			
การคัดเลือกพื้นที่สำหรับทำแปลงพันธุ์			
1. พื้นที่แปลงพันธุ์เหมาะสมอยู่ใกล้กัน	4.50	0.45	มากที่สุด
2. คุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย	4.74	0.39	มากที่สุด
3. แปลงนามีการจัดการที่ดี	4.80	0.16	มากที่สุด
4. มีการเตรียมดินที่เหมาะสม	4.70	0.21	มากที่สุด
5. การใส่ปุ๋ยเหมาะสมตรงตามระยะเวลา	4.70	0.41	มากที่สุด
6. ระดับความเหมาะสมการควบคุมน้ำในแปลงนา	4.76	0.30	มากที่สุด
7. การตัดพันธุ์ป่นอย่างต่อเนื่อง มีการตัดพันธุ์ป่นตรวจ 3 ครั้ง	100.00		ต่อเนื่อง
8. การเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม	4.72	0.24	มากที่สุด
9. มีการตากเมล็ดพันธุ์ ระยะเวลาตากเมล็ดพันธุ์จนได้ความชื้น 10-11 เปอร์เซ็นต์	100.00		มี

จากตารางที่ 4.5 ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาคัดเลือกแปลงพันธุ์ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลิ้อ - ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท แสดงข้อมูลดังนี้

2.3 การคัดเลือกพื้นที่สำหรับทำแปลงพันธุ์ จากการศึกษาพบว่า สมาชิกมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด คือ พื้นที่แปลงพันธุ์เหมาะสมอยู่ใกล้กัน คุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย แปลงนามีการจัดการที่ดี มีการเตรียมดินที่เหมาะสม การใส่ปุ๋ยเหมาะสมตรงตามระยะเวลา ระดับความเหมาะสมการควบคุมน้ำในแปลงนา การเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม การทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนสีข้าวมีการตัดพันธุ์ป่นอย่างต่อเนื่องฤดูกาลละ 3 ครั้ง และมีระยะเวลาการตากเมล็ดพันธุ์จนถึงความชื้น 10-11 เปอร์เซ็นต์

ตารางที่ 4.6 การผลิตและการกระจายพันธุ์

N=50			
การดำเนินงาน	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
การผลิตและการกระจายพันธุ์			
1. มีการกำหนดพื้นที่การผลิตเมล็ดพันธุ์ กำหนด 1,500 ไร่ (ไม่จำกัดจำนวนคน)	100		มี
2. เมล็ดพันธุ์มีเพียงพอต่อความต้องการของสมาชิก	100		เพียงพอ
3. เมล็ดพันธุ์มีเพียงพอต่อสำหรับจำหน่ายบุคคลภายนอก	90		เพียงพอ
	10		ไม่เพียงพอ
4. มีการคัดเลือกแปลงสำหรับผลิตเมล็ดพันธุ์	100		มี
5. คุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่จำหน่าย	4.90	0.09	มากที่สุด
6. ระดับความเหมาะสมการควบคุมน้ำในแปลงนา	4.96	0.04	มากที่สุด
7. ความน่าเชื่อถือของคุณภาพเมล็ดพันธุ์	4.72	0.32	มากที่สุด
8. บรรจุภัณฑ์มีองค์ประกอบครบถ้วน/ทันสมัย	4.78	0.29	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.6 ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาศึกษาการผลิตและการกระจายพันธุ์ของ
วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ - ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท
จากตารางแสดงข้อมูลดังนี้

2.4 การผลิตและการกระจายพันธุ์ จากการศึกษาพบว่า มีการกำหนดพื้นที่การผลิต
เมล็ดพันธุ์จำนวน 1,500 ไร่แต่ไม่จำกัดจำนวนคน และมีการคัดเลือกแปลงสำหรับผลิตเมล็ดพันธุ์
เมล็ดพันธุ์มีเพียงพอต่อความต้องการของสมาชิก และจำหน่ายบุคคลภายนอก ความน่าเชื่อถือของ
คุณภาพเมล็ดพันธุ์ และบรรจุภัณฑ์ที่มีองค์ประกอบครบถ้วน รูปแบบทันสมัย มีระดับความคิดเห็น
อยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 4.7 การตลาด

N=50			
การดำเนินงาน	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
การตลาด			
1. มีแผนการจำหน่าย	100		มี
2. มีการประชาสัมพันธ์สินค้าภายในชุมชนของสมาชิก	100		มี
3. มีการประชาสัมพันธ์สินค้าภายนอกชุมชน	100		มี
4. มีการประชาสัมพันธ์ต่อเนื่อง/หลายช่องทาง	100		มี
5. รูปแบบการจำหน่าย			
เงินสด	100		
ขายเงินเชื่อ	22.50		
ผ่อนชำระ	15		
6. มีการจัดการการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม	100		มี
7. มีอำนาจต่อรองราคากับตลาด	100		มี

จากตารางที่ 4.7 ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาด้านการตลาดของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ - ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท จากตารางแสดงข้อมูลดังนี้

2.5 การตลาด จากการศึกษาพบว่า มีแผนการจำหน่าย การประชาสัมพันธ์สินค้าภายในชุมชนของสมาชิก ประชาสัมพันธ์สินค้าภายนอกชุมชนอย่างต่อเนื่อง และหลายช่องทาง มีการจัดการการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม และมีอำนาจต่อรองราคากับตลาด โดยมีรูปแบบการจำหน่ายที่หลากหลาย คือ เป็นเงินสด ขายเงิน ผ่อนชำระ ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 กองทุนหมุนเวียน

N=50			
การดำเนินงาน	\bar{X}	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
กองทุนหมุนเวียน			
1. มีเงินกองทุนหมุนเวียน	100		มี
2. คณะกรรมการกองทุนหมุนเวียน	100		มี
3. มีระเบียบข้อบังคับบริหารกองทุน	100		มี
4. มีการระดมทุนจากสมาชิก	100		มี
5. มีแผนบริหารกองทุน	100		มี
6. มีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย	100		มี
7. การใช้ประโยชน์จากกองทุน (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)			
นำไปซื้อเมล็ดพันธุ์	45.45		
นำไปซื้อปัจจัยการผลิต	54.55		
ให้สมาชิกกู้ยืม	0		
8. มีการตรวจสอบบัญชีกองทุน	100		มี
9. มีปันผลให้สมาชิก	100		มี
10. จำนวนปันผลในรอบปีที่ผ่านมา	100		เพิ่มขึ้น
11. การสรุปผลการดำเนินงานประจำปี	100		มี

จากตารางที่ 4.8 ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาด้านกองทุนหมุนเวียนของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ - ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท จากตารางแสดง ข้อมูลดังนี้

2.6 กองทุนหมุนเวียน จากการศึกษาพบว่า มีกองทุนหมุนเวียนที่มีแผนการบริหาร โดยคณะกรรมการกองทุนเป็นผู้บริหาร ซึ่งมีระเบียบข้อบังคับในการบริหารกองทุน มีการระดมทุนจากสมาชิก หุ้นละ 100 บาท ขึ้นต่ำ 10 หุ้น สูงสุดไม่เกิน 200 หุ้น มีการใช้ประโยชน์จากกองทุน ด้านการซื้อปัจจัยการผลิต นำไปซื้อเมล็ดพันธุ์ มีการปันผลปีละ 1 ครั้ง ซึ่งมีการทำรายรับ รายจ่าย และการตรวจสอบบัญชี เพื่อสรุปผลการดำเนินงานประจำปี

**ตอนที่ 3 ปัญหาในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว
ตำบลนางลือ - ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท**

ตารางที่ 4.9 ปัญหาในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตข้าวตำบลนางลือ – ท่าชัย
อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท

	N=50			
ประเด็นปัญหา	ไม่มีปัญหา	ร้อยละ	มีปัญหา	ร้อยละ
1. การบริหารศูนย์ข้าวชุมชน				
1.1 การกำหนดคุณสมบัติของสมาชิกแรกเข้า	42	84	8	16
1.2 สมาชิกไม่เข้าร่วมกิจกรรม	50	100	-	-
1.3 สมาชิกไม่ทำตามกฎระเบียบ	50	100	-	-
1.4 บัญชีรายรับ-จ่าย ของศูนย์	50	100	-	-
2. การผลิตเมล็ดพันธุ์				
2.1 การจัดทำแปลงขยายเมล็ดพันธุ์	45	90	5	10
2.2 ปัญหาโรคและแมลงศัตรูข้าว	22	44	28	56
2.3 การทำความสะอาดเครื่องจักรและการ บำรุงรักษา	50	100	-	-
2.4 สถานที่การเก็บรักษาผลผลิต	50	100	-	-
2.5 ระยะเวลาการเก็บเกี่ยวผลผลิต	50	100	-	-
3. การตลาด				
3.1 มีการกำหนดเป้าหมายและวางแผนการ กระจายเมล็ดพันธุ์ตรงตามความต้องการของชาวนา	48	96	2	4
3.2 มีการกำหนดราคาจำหน่ายที่เหมาะสม	50	100	-	-
3.3 มีการเพิ่มช่องทางการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ ที่หลากหลาย	35	70	15	30
3.4 มีการพัฒนาคุณภาพเมล็ดพันธุ์	50	100	-	-
3.5 มีการประชาสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอก ชุมชน	45	90	5	10

ตารางที่ 4.9 ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษามาวิเคราะห์ข้อมูล จากตารางแสดงข้อมูลดังนี้

2.7 ปัญหาในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน จากภาพรวมของปัญหาที่พบในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย พบว่า ปัญหาโรคและแมลง เป็นปัญหาที่สมาชิกกลุ่มพบมากที่สุด รองลงมา เป็นปัญหาด้านช่องทางการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ที่ยังไม่หลากหลาย

ตอนที่ 4 ปัจจัยความสำเร็จการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ตำบลนางลือ - ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท

เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบบันทึกข้อมูลการประชุม ร่วมกับการนำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยความสำเร็จการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน

1. นำข้อมูลที่ต้องการจัดเก็บมากำหนดหัวข้อในการสัมภาษณ์เกษตรกรให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์งานวิจัย
2. ดำเนินการเก็บข้อมูลจากคณะกรรมการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท จำนวนทั้งหมด 13 ราย โดยการประชุมกลุ่ม

4.1 ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย

4.1.1 สมาชิก

- 1) สมาชิกให้ความร่วมมือกิจกรรมที่กลุ่มดำเนินงาน เข้าใจในหลักการและวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการดำเนินการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์
- 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก และมีอาชีพเสริมด้านการค้าขายเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นการสร้างรายได้เสริมระหว่างช่วงรอการเก็บเกี่ยวข้าว จึงทำให้สมาชิกมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันและกัน และสถานที่ตั้งของพื้นที่อยู่ใกล้หน่วยงานราชการในกระทรวงเกษตร จึงทำให้สมาชิกได้รับความรู้อย่างต่อเนื่องในการพัฒนาและควบคุมคุณภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์

3) ประสบการณ์การผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ยาวนานตั้งแต่รุ่นสู่รุ่น ทำให้ทุกขั้นตอนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวมีเทคนิคในการผลิตมาอย่างยาวนานและต่อเนื่อง ส่งผลให้สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ได้อย่างมีคุณภาพ และผลผลิตที่ได้รับสูง

4) ความรู้ทักษะขั้นตอนการผลิตเมล็ดพันธุ์ เรียนรู้จากผู้ที่ปลูกจริงเข้าร่วมการอบรมจากหน่วยงานภาครัฐอย่างต่อเนื่อง ใช้เทคโนโลยีที่ได้รับความรู้จากการอบรมมาประยุกต์กับประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ รวมถึงการปลูกจนถึงระยะเก็บเกี่ยว

4.1.2 ผู้นำ

1) ประธาน มีความเป็นผู้นำที่ดี มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และมีความรู้ความสามารถด้านการผลิตและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์เป็นอย่างดี ได้รับเชิญในการเป็นวิทยากรให้ความรู้ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์จากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน พื้นฐานครอบครัวตั้งแต่บรรพบุรุษ ประกอบชีพด้านการเกษตรปลูกข้าว และผลิตเมล็ดพันธุ์จำหน่ายร่วมกับศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 4 จังหวัดชัยนาท (ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวชัยนาทในปัจจุบัน) ก่อนที่จะจัดตั้งเป็นวิสาหกิจขึ้นในปัจจุบัน

2) คณะกรรมการ มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานโปร่งใส ซื่อสัตย์สุจริต และมีความรู้ความสารถในการบริการงานกลุ่มจึงได้รับคัดเลือกเป็นคณะกรรมการตั้งแต่เริ่มจัดตั้งวิสาหกิจมาจนถึงปัจจุบัน

3) เป็นที่ศึกษาดูงาน และได้รับการเข้าร่วมอบรมเสริมสร้างทักษะและความรู้ในหลายๆ โครงการของทั้งภาครัฐและเอกชน และนำความรู้กลับมาถ่ายทอดให้สมาชิกในการพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์

4.1.3 การบริหารจัดการ

1) กำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อให้สมาชิกดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการผลิตเมล็ดพันธุ์ เพื่อให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพสูง ภายใต้เงื่อนไขและระเบียบที่กรมการข้าวกำหนด

2) การวางแผนการดำเนินงานประจำปี คณะกรรมการและสมาชิกร่วมกันกำหนดเป้าหมายการผลิตเมล็ดพันธุ์ เพื่อให้ตรงตามความต้องการของทั้งสมาชิกและเกษตรกรภายนอก โดยจะวางแผนจากการสังเกตการณ์ปลูกข้าวของเกษตรกรรอบปีที่ผ่านมา ว่าในแต่ละฤดูเกษตรกรต้องการปลูกข้าวพันธุ์อะไร ร่วมกันวางแผนและจัดหาเมล็ดพันธุ์นั้นๆ มาให้สมาชิกผู้ร่วมทำแปลงพันธุ์ปลูก ทั้งนี้ยังติดตามความต้องการจากโรงสีในแต่ละฤดูว่าต้องการข้าวพันธุ์ใด พร้อมทั้งติดตามสภาพอากาศในแต่ละช่วง เป็นการดำเนินงานแบบให้ตลาดนำการผลิต

3) โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ มีการมอบหมายหน้าที่ของคณะกรรมการอย่างชัดเจน ซึ่งกำหนดหน้าที่จากความรู้ความสามารถและความถนัดของแต่ละบุคคล โดยจะสอบถามและพูดคุยกันก่อนเพื่อไม่เป็นการผลักภาระให้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเพียงคนเดียว

4) ระบบการตรวจสอบทางบัญชีและการเงิน เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนเป็นการดำเนินงาน โดยเกษตรกรเป็นผู้บริหาร จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการตรวจสอบบัญชีรายรับ รายจ่ายที่ชัดเจน ให้สมาชิกทราบและเข้าใจในการเงินของกลุ่มและการเคลื่อนไหวของเงิน เพื่อความถูกต้องโปร่งใสจึงมีการว่าจ้างเจ้าหน้าที่ทางบัญชีจากหน่วยงานที่มีใบอนุญาตถูกต้อง เป็นผู้ทำบัญชีปีงบประมาณรายปี

5) การตรวจสอบแปลงพันธุ์และการตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ มีหน้าที่ในการตรวจสอบสภาพแปลงปลูกข้าว ตรวจสอบพันธุ์ปน และวัชพืชในแปลงนา โดยจะให้คำแนะนำในการดูแลรักษาแปลงพันธุ์ตั้งแต่ระยะแรกจนถึงขั้นตอนการเก็บเกี่ยว พร้อมทั้งตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ตามมาตรฐานการผลิตเมล็ดพันธุ์ก่อนรับซื้อจากสมาชิก

6) การกำหนดกฎระเบียบ ข้อตกลง ข้อบังคับ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนาง-ท่าชัย มีการจัดทำข้อบังคับของกลุ่ม ซึ่งคณะกรรมการและสมาชิกได้พิจารณาเห็นชอบร่วมกัน โดยมีการกำหนดไว้เป็นหลักฐานที่ชัดเจน ในรายงานการประชุม และแจ้งให้สมาชิกได้รับทราบและถือปฏิบัติร่วมกัน

7) กำหนดคุณสมบัติสมาชิก ก่อนเข้าเป็นสมาชิกตามข้อกำหนดและเงื่อนไขกลุ่ม ซึ่งจะขาดสภาพการเป็นสมาชิกเมื่อ เสียชีวิต ลาออก จงใจไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับที่กลุ่มกำหนด ไม่ได้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ข้าวร่วมกับกลุ่มติดต่อกันเป็นระยะเวลา 1 ปี

8) การเลือกตั้งคณะกรรมการดำรงตำแหน่ง ให้สมาชิกเป็นผู้คัดเลือกคณะกรรมการในการประชุมสามัญประจำปี โดยจะมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี

9) กำหนดแผนพัฒนา เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนมีความก้าวหน้าอย่างเป็นระบบ คณะกรรมการและสมาชิกจึงได้กำหนดแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้ ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้ได้มาตรฐานตามระเบียบกำหนด ส่งเสริมให้สมาชิกผลิตข้าวในรูปแบบการลดต้นทุนโดยการนำเทคโนโลยีร่วมผลิตสร้างเครือข่ายการผลิตและการตลาด ถ่ายทอดความรู้สู่สมาชิกรุ่นใหม่และชุมชนอย่างต่อเนื่อง

10) การประชาสัมพันธ์ มีช่องทางการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์กันในกลุ่มให้สมาชิกทราบข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง ทันสถานการณ์เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและตรงกัน มีการประสานงานกับหน่วยงานและภาคีเครือข่ายต่อเนื่อง

4.1.4 การเรียนรู้

- 1) เรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์จากรุ่นสู่รุ่น เนื่องจากพื้นที่ตำบลนางลือ และตำบลท่าชัย ถือเป็นแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวมาช้านาน เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่ส่วนใหญ่ จะมีประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์
- 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันจากสมาชิกในกลุ่มและภาคีเครือข่าย จากผู้มีประสบการณ์ การเชี่ยวชาญชำนาญในการปลูกข้าวผลิตเมล็ดพันธุ์ และจากภูมิปัญญาของคนในพื้นที่และต่างพื้นที่ เกิดจากการพูดคุย การประชุม การพบปะกันในชุมชน จึงทำให้เกิดการพัฒนา และประยุกต์ใช้ให้เข้ากับพื้นที่ของตน
- 3) การเข้าร่วมอบรมจากหน่วยงานของภาครัฐ และภาคเอกชนที่เข้ามาส่งเสริม และสนับสนุนในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้ได้มาตรฐานตามข้อกำหนด รวมถึงด้านการจัดการแปลงพันธุ์ และการป้องกันกำจัดศัตรูพืชในนาข้าวอย่างถูกวิธี

4.2 ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย

4.2.1 สภาพแวดล้อม ตำบลนางลือเป็นตำบลที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดชัยนาท และอยู่ห่างจากอำเภอเมืองชัยนาท ประมาณ 20 กม. พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม พื้นที่เหมาะสำหรับการเกษตรโดยเฉพาะการทำนา เนื่องจากมีคลองชลประทานหลายสายเกือบเต็มพื้นที่ การตั้งบ้านเรือนอยู่กันเป็นกลุ่มๆ และบางส่วนตั้งอยู่ตามริมแม่น้ำท่าจีน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก ทำนา ทำสวน ทำไร่ ไร่ละ 78 ของประชากรทั้งหมด และอาชีพค้าขายเป็นอาชีพเสริม ส่วนตำบลท่าชัยเป็นตำบลที่มีเขตติดต่อทางทิศตะวันตกของตำบลนางลือ ห่างจากตัวอำเภอเมืองชัยนาทเพียง 8 กิโลเมตร มีการคมนาคมสะดวก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม ประชากรส่วนใหญ่ในตำบลประกอบอาชีพเกษตรกรรม

4.2.2 นโยบายรัฐ เมล็ดพันธุ์ข้าว เป็นหนึ่งในปัจจัยการผลิตที่สำคัญในการผลิตข้าว เนื่องจากเมล็ดพันธุ์ข้าว ที่มีคุณภาพดีช่วยให้ผลผลิตต่อไร่มากขึ้น ได้ผลิตผลคุณภาพดีและได้มาตรฐาน การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้มี คุณภาพได้มาตรฐานสำหรับจำหน่ายจำเป็นต้องมีการควบคุมการปฏิบัติอย่างเข้มงวดตั้งแต่การผลิตเมล็ด พันธุ์ในแปลงนา การปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์ จนถึงการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ รวมทั้งการควบคุมคุณภาพ เมล็ดพันธุ์ข้าวในทุกขั้นตอนการผลิต (กรมการข้าว, 2564) จากปัญหาการขาดแคลนเมล็ดข้าวพันธุ์ดี กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงมีนโยบายเพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ดีไว้ใช้เอง จากการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทำให้วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย ได้รับการสนับสนุนด้านเครื่องจักร อุปกรณ์ และความรู้ อย่างต่อเนื่อง ได้แก่ โรงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว โรงเก็บเมล็ดพันธุ์เครื่องคัดเมล็ดพันธุ์ข้าว รถโฟล์คลิฟท์

เครื่องวัดความชื้น เครื่องกะเทาะเมล็ดข้าว รถยนต์ รถดัก รถบรรทุก และห้องปฏิบัติการ (LAB) เป็นต้น อีกทั้งยังได้รับการอบรมผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ การจัดทำบัญชี และการตลาด

4.2.3 การตลาด เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ซื้อ ด้านวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย มีการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตข้าวทั้งด้านปริมาณและคุณภาพให้เป็นที่ต้องการของตลาด อีกทั้งเพื่อเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ผู้ซื้อเมล็ดพันธุ์ทางวิสาหกิจชุมชนจึงเพิ่มความเข้มงวดในการตรวจสอบพันธุ์ปนและข้าวแดงก่อนส่งมอบทุกครั้ง

4.2.4 ด้านการกำหนดราคา จากปัญหาราคาผลผลิตข้าวตกต่ำที่เกษตรกรพบในปัจจุบัน เนื่องจากการถูกแทรกแซงราคาจากพ่อค้าคนกลาง ดังนั้นเพื่อตัดปัญหาด้านการแทรกแซงราคาโดยพ่อค้าคนกลาง วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย จึงจำเป็นที่จะต้องสร้างเครือข่ายภายในชุมชน ระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด ประชุมหารือเพื่อตั้งราคากลางที่เหมาะสมและเท่าทันสถานการณ์ในปัจจุบัน

4.2.5 สถานที่ตั้งของหน่วยงาน เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท ซึ่งถือได้ว่าตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้กับหน่วยงานราชการ และมีการคมนาคมที่สะดวก ประกอบกับจังหวัดชัยนาทถือได้ว่ามีหน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์อยู่จำนวนมากหลายหน่วยงานที่สำคัญคือมีหน่วยงานของกรมการข้าว ประกอบด้วยศูนย์วิจัยข้าวชัยนาทและศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวชัยนาทอยู่ในพื้นที่ จึงทำให้วิสาหกิจชุมชนแห่งนี้ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนประสบความสำเร็จมาจนถึงปัจจุบัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยความสำเร็จการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท” เป็นการศึกษาแบบผสมผสาน ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษาประชากรทั้งหมดที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ตำบลนางลือ-ท่าชัย เลือกแบบเฉพาะเจาะจงจำนวนทั้งหมด 50 ราย ที่เป็นผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ปี 2564 จัดเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมกลุ่มคณะกรรมการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย จำนวนทั้งหมด 13 ราย จากความสำเร็จในการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ตำบลนางลือ-ท่าชัย ซึ่งจัดได้ว่าเป็นความสำเร็จในการบริหารจัดการกลุ่มที่สมควรได้รับการถ่ายทอด องค์ความรู้ เพื่อเป็นบทเรียนให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่นๆ โดยเฉพาะศูนย์ข้าวชุมชนที่กระจายอยู่ ทั่วประเทศ ซึ่งการวิจัยด้านปัจจัยความสำเร็จของการบริหารจัดการกลุ่มในครั้งนี้จะช่วยให้วิสาหกิจ ชุมชน และศูนย์ข้าวชุมชนอื่นๆ ได้รับประโยชน์ และยังสามารถนำองค์ความรู้จากการวิจัยในครั้งนี้ ไปปรับใช้ในการดำเนินงานบริหารจัดการกลุ่มเพื่อให้ประสบความสำเร็จ ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึง เป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา ปัจจัยความสำเร็จการจัดการการผลิตเมล็ด พันธุ์ข้าววิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัด ชัยนาท เพื่อการพัฒนาและยกระดับวิสาหกิจชุมชน และศูนย์ข้าวชุมชนให้คงอยู่ต่อไป

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) คือ ประชากรทั้งหมดที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิต เมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย เฉพาะผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ปี 2564 จำนวนทั้งหมด 50 ราย และเก็บ ข้อมูลจากประชากรทั้งหมดโดยไม่มีกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสอบถาม

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.2.1 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

- 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยความสำเร็จ การจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท
- 2) เพื่อออกแบบกรอบงานวิจัย กำหนดขอบเขตในการสร้างแบบสอบถาม ให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์การวิจัย
- 4) นำแบบสอบถามที่ได้มาทำการตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์
- 5) นำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มเกษตรกรที่มีลักษณะคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้
- 6) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วดำเนินการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลกับเกษตรกรเป้าหมาย
- 7) ตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถาม บันทึกข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์

1.2.2 รายละเอียดเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามในประเด็นด้านสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย ปัจจัยความสำเร็จที่มีต่อการบริหารงานของคณะกรรมการ ปัญหาและการจัดการการบริหารวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามสำหรับสมาชิกแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท เป็นคำถามแบบเลือกตอบ และเติมคำในช่องว่าง ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทางสภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจ ดังนี้

1) สภาพสังคม ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา การเป็นสมาชิกนอกจากวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว สิ่งที่คาดหวังจากการเป็นสมาชิก ระยะเวลาการเป็นสมาชิก ประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์เขตชลประทาน แหล่งน้ำที่ใช้ในการทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ และระบบการให้น้ำที่ใช้ในการทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์

2) สภาพเศรษฐกิจ ประกอบด้วย อาชีพหลัก อาชีพรอง จำนวนพื้นที่ถือครอง แรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนภาคการเกษตร พื้นที่เข้าร่วมทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ พื้นที่การทำนาทั้งหมด ปี 2563/64 ผลผลิตเฉลี่ยที่ได้จากการทำแปลงพันธุ์ ลักษณะการถือครองที่ดินทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ แหล่งซื้อเมล็ดพันธุ์ แหล่งเงินทุน

ตอนที่ 2 การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท ประกอบด้วย การบริหารกลุ่ม การคัดเลือกพื้นที่การผลิตการกระจายพันธุ์ การเรียนรู้ การตลาด และการบริหารกองทุน เป็นข้อคำถามที่ต้องประเมินตามความคิดเห็นว่าผู้ประเมินเห็นด้วยเพียงใด โดยสร้างตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) วัดความคิดเห็น 5 ระดับ ดังนี้

5 = มีระดับความคิดเห็นต่อความสำเร็จมากที่สุด

4 = มีระดับความคิดเห็นต่อความสำเร็จมาก

3 = มีระดับความคิดเห็นต่อความสำเร็จปานกลาง

2 = มีระดับความคิดเห็นต่อความสำเร็จน้อย

1 = มีระดับความคิดเห็นต่อความสำเร็จน้อยที่สุด

ข้อคำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจของศูนย์ข้าวชุมชนเป็นคำถามแบบให้เลือกตอบ โดยมีคำตอบให้เลือกในหลายลักษณะคือ

มีและไม่มี

เพียงพอและไม่เพียงพอ

เหมาะสมและไม่เหมาะสม

เพิ่มขึ้น เท่าเดิม และลดลง

เชื่อถือและไม่เชื่อถือ

เงินสด ยืม และเงินเชื่อ

ตอนที่ 3 ปัญหาในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท ประกอบด้วย การบริหารศูนย์ข้าวชุมชน การผลิตเมล็ดพันธุ์ และการตลาด

ปัจจัยความสำเร็จการบริหารจัดการกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย ได้จากการสัมภาษณ์ จากสังเกต การพูดคุย ในลักษณะการประชุมกลุ่ม และจากข้อมูลเอกสาร การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.3.1 **ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)** ได้จากเอกสาร ตำรา รายงานการประชุม กลุ่มงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลสารสนเทศ วารสาร บทความทางวิชาการ

1.3.2 **ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)** เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมดที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย เฉพาะผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ปี 2564 จำนวนทั้งหมด 50 ราย

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมดที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย เฉพาะผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ปี 2564 จำนวนทั้งหมด 50 ราย นำข้อมูลมาวิเคราะห์

1.4.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าพิสัย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.4.2 เกณฑ์การให้คะแนนระดับความคิดเห็น

การกำหนดคะแนนระดับความคิดเห็นของเกษตรกรการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท ใช้คำถามแบบระดับ 5 ระดับ ได้แก่

5 = มีระดับความคิดเห็นต่อความสำเร็จมากที่สุด

4 = มีระดับความคิดเห็นต่อความสำเร็จมาก

3 = มีระดับความคิดเห็นต่อความสำเร็จปานกลาง

2 = มีระดับความคิดเห็นต่อความสำเร็จน้อย

1 = มีระดับความคิดเห็นต่อความสำเร็จน้อยที่สุด

การแปลความหมายใช้วิธีนำค่าเฉลี่ยในแต่ละประเด็นมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ (Best, 1976) ดังนี้

มากที่สุด ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00

มาก ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20

ปานกลาง ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40

น้อย ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60

น้อยที่สุด ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ คณะกรรมการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท จำนวนทั้งหมด 13 ราย

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกข้อมูลการประชุมกลุ่ม

2.2.1 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ แบบบันทึกข้อมูลการประชุมร่วมกับการนำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยความสำเร็จการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน

2.2.2 รายละเอียดเครื่องมือ นำข้อมูลพื้นฐาน และข้อมูลด้านการบริหารจัดการจากคณะกรรมการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณมาวิเคราะห์หาปัจจัยความสำเร็จ และนำข้อมูลดังกล่าวมากำหนดเป็นกรอบสำหรับใช้ในแบบบันทึกการประชุมกลุ่มให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย ปัจจัยความสำเร็จภายในของการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน และปัจจัยความสำเร็จภายนอกของการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การประชุมกลุ่มในการเก็บข้อมูลจากคณะกรรมการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท จำนวนทั้งหมด 13 ราย

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ได้แก่ จำแนกและจัดชั้นข้อมูล และการวิเคราะห์ความเป็นเหตุเป็นผล

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

เมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดีถือเป็นปัจจัยเริ่มต้นที่สำคัญในการเพิ่มผลผลิตและคุณภาพข้าว จากปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดีมีคุณภาพของชาวนาทำให้หน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานในภาครัฐต่างๆ ร่วมหาแนวทางที่จะสามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดีของเกษตรกร คือ การส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ดีมีคุณภาพสำหรับเก็บไว้ใช้เอง และจำหน่ายให้กับเกษตรกรในชุมชน และชุมชนใกล้เคียง เพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิตและสามารถสร้างรายได้เพิ่มมากขึ้นจากการขายข้าวเปลือกเพียงอย่างเดียว

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย มีการดำเนินงานในรูปแบบของการจัดการกลุ่ม เป็นกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ มีทักษะในการดำเนินงานสามารถบริหารจัดการตนเองได้ โดยมีคณะกรรมการการบริหารงานในแต่ละกิจกรรมของกลุ่ม จากความสำเร็จในการดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้กลุ่มได้รับรางวัลแห่งความสำเร็จดังนี้ รางวัลกลุ่มผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ข้าว รางวัลที่ 1 ปี 2550 จากกรมการข้าว รางวัลองค์กรที่มีผลงานด้านการขยายพันธุ์พืชดีเด่น ปี 2553 รางวัลเมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ปี 2554 และได้รับรางวัลชนะเลิศประกวดวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับประเทศ ปี 2558 ปัจจุบันได้รับการยกระดับให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์คุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด

จากความสำเร็จในการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย ซึ่งจัดได้ว่าเป็นความสำเร็จในการบริหารจัดการกลุ่มที่สมควรได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ เพื่อเป็นบทเรียนให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่นๆ โดยเฉพาะศูนย์ข้าวชุมชนที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ ซึ่งการวิจัยด้านปัจจัยความสำเร็จของการบริหารจัดการกลุ่มในครั้งนี้จะช่วยให้วิสาหกิจชุมชน และศูนย์ข้าวชุมชนอื่นๆ ได้รับประโยชน์ และยังสามารถนำองค์ความรู้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปปรับใช้ในการดำเนินงานบริหารจัดการกลุ่มเพื่อให้ประสบความสำเร็จ ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา ปัจจัยความสำเร็จการบริหารจัดการการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าววิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท เพื่อการพัฒนาและยกระดับวิสาหกิจชุมชน และศูนย์ข้าวชุมชนให้คงอยู่ต่อไป

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย

1.1.2 เพื่อศึกษาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย

1.1.3 เพื่อศึกษาปัญหาการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย

1.1.4 เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 **รูปแบบการวิจัย** เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

1.2.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรในการวิจัย คือ ประชากรทั้งหมดที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย เฉพาะผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ปี 2564 จำนวนทั้งหมด 50 ราย และเก็บข้อมูลโดยแบบสอบถาม

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ คณะกรรมการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท จำนวนทั้งหมด 13 ราย เก็บรวบรวมโดยการประชุมกลุ่ม

1.2.3 เครื่องมือการวิจัย

1) การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม ที่มีลักษณะของคำถามแบบปลายปิด และคำถามแบบปลายเปิด แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพด้านสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท เป็นคำถามแบบเลือกตอบ และเติมคำในช่องว่าง ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทางสภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจ ดังนี้

(1) สภาพสังคม ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา การเป็นสมาชิก นอกจากวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว สิ่งที่คาดหวังจากการเป็นสมาชิก ระยะเวลาการเป็นสมาชิกประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์เขตชลประทาน แหล่งน้ำที่ใช้ในการทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ และระบบการให้น้ำที่ใช้ในการทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์

(2) สภาพเศรษฐกิจ ประกอบด้วย อาชีพหลัก อาชีพรอง จำนวนพื้นที่ถือครอง แรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนภาคการเกษตร พื้นที่เข้าร่วมทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ พื้นที่การนาทั้งหมด ปี 2563/64 ผลผลิตเฉลี่ยที่ได้จากการทำแปลงพันธุ์ ลักษณะการถือครองที่ดินทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ แหล่งซื้อเมล็ดพันธุ์ แหล่งเงินทุน

ตอนที่ 2 การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท ประกอบด้วย การบริหารกลุ่ม การคัดเลือกพื้นที่การผลิตการกระจายพันธุ์ การเรียนรู้ การตลาด และการบริหารกองทุน

ตอนที่ 3 ปัญหาในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท ประกอบด้วย การบริหารศูนย์ข้าวชุมชนการผลิตเมล็ดพันธุ์ และการตลาด

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลการประชุมร่วมกับการนำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยความสำเร็จการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน

1.1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยและเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1) การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่

(1) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากเอกสาร ตำรา รายงานการประชุมกลุ่ม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลสารสนเทศ วารสาร บทความทางวิชาการ

(2) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมดที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย เฉพาะผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ปี 2564 จำนวนทั้งหมด 50 ราย

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) รวบรวมข้อมูลพื้นฐาน ข้อมูลด้านการบริหารจัดการจากคณะกรรมการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท จำนวนทั้งหมด 13 ราย โดยการประชุมกลุ่ม

1.1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) การวิจัยเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าพิสัย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การจำแนกและจัดชั้นข้อมูล และการวิเคราะห์ความเป็นเหตุเป็นผล

1.2 ผลการวิจัย

1.3.1 สภาพสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท ผลการศึกษาข้อมูลสรุปได้ ดังนี้

1) การศึกษาสภาพทางสังคม จากการศึกษาพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และเพศหญิงปริมาณใกล้เคียงกัน อายุเฉลี่ย 53.9 ปี สมาชิกส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา หรือต่ำกว่า รองลงมา มีการศึกษาระดับอนุปริญญา การเป็นสมาชิกนอกจากวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ เป็นสมาชิก ธกส. รองลงมา เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร สิ่งทีคาดหวังจากการเป็นสมาชิกส่วนใหญ่ ต้องการรายได้จากปันผล ระยะเวลาการเป็นสมาชิกเฉลี่ย 10.8 ปี ประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ เฉลี่ยที่ 32.4 ปี ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ 40 ปีขึ้นไป แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 90 อยู่ในเขตชลประทาน และร้อยละ 10 อยู่นอกเขตชลประทาน แหล่งน้ำที่ใช้ในการทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ เกษตรกรใช้น้ำฝนเป็นหลัก โดยจะมีเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้น้ำจากแหล่งน้ำสาธารณะร่วมกับการใช้น้ำฝน และมีแหล่งน้ำในพื้นที่ของตนเอง ได้แก่ บ่อบาดาลและสระน้ำ

2) การศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจ จากการศึกษาพบว่า อาชีพหลัก ส่วนใหญ่ ร้อยละ 86 ประกอบอาชีพเกษตรกร ส่วนใหญ่เกษตรกรร้อยละ 66 ไม่มีอาชีพรอง จำนวนพื้นที่ถือครอง เฉลี่ยคนละ 119.8 ไร่ แรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 3.4 คน รายได้ครัวเรือนภาคการเกษตรต่อเฉลี่ย 10,5800 บาท/ปี พื้นที่เข้าร่วมทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์เฉลี่ย 25.34 ไร่ พื้นที่การทำนาทั้งหมด ปี 2563/64 เฉลี่ย 38.8 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ยที่ได้จากการทำแปลงพันธุ์เฉลี่ย 775 กก./ไร่ ลักษณะการถือครองที่ดินทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์เป็นของตนเอง แหล่งซื้อเมล็ดพันธุ์ ซื้อจากวิสาหกิจชุมชนที่เป็นสมาชิกทั้งหมด แหล่งเงินทุน ส่วนใหญ่กู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรมาลงทุน รองลงมา ใช้เงินของตนเองเป็นแหล่งเงินทุน

1.3.2 บริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท ผลการศึกษาข้อมูลสรุปได้ ดังนี้

1) กลุ่มและการบริหารกลุ่ม

(1) สมาชิก ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือสมาชิกให้ความร่วมมือ สมาชิกมีความขยันหมั่นเพียร สมาชิกมีความตรงต่อเวลา และสมาชิกมีความซื่อสัตย์/เสียสละอยู่ในระดับมาก

(2) กรรมการ สมาชิกทั้งหมดมีความคิดเห็นว่าการกรรมการมีความซื่อสัตย์สุจริต/โปร่งใส เป็นผู้มีความวิสัยทัศน์ มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม และมีความคิดด้านบวกต่อวิสาหกิจชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด

(3) การกำหนดโครงสร้างและการคัดเลือกกรรมการ สมาชิกทั้งหมดตอบว่ามีการกำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่กรรมการ การคัดเลือกประธานและกรรมการ กำหนดวาระการดำรงตำแหน่งประธานและกรรมการ ซึ่งมีวาระ 4 ปี และมีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ (บันทึกไว้ชัดเจน)

(4) การบริหารงาน มีการสรุปข้อมูลวิเคราะห์เพื่อวางแผนการดำเนินงาน กำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ แผนการดำเนินงานมาจากส่วนร่วมของสมาชิก ดำเนินกิจกรรมตามแผน มีการประชุมและจัดบันทึกข้อมูล 1 ครั้ง/ปี มีการจัดทำบัญชี 1 ครั้ง/ปี มีการแบ่งหน้าที่ให้สมาชิกร่วมกันทำ มีแผนการเงินของกลุ่มชัดเจน เมื่อพบปัญหานำปัญหาที่พบระหว่างการดำเนินงานไปปรับปรุงแก้ไข มีสวัสดิการให้แก่สมาชิกกลุ่ม มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องประสานงานเครือข่ายของศูนย์ และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน/เครือข่าย

2) การเรียนรู้และการพัฒนาสมาชิก มีการศึกษาจากต้นแบบในกลุ่ม ถ่ายทอดองค์ความรู้จากสมาชิกในกลุ่ม ทดลองทำด้วยตนเอง สมาชิกได้รับความรู้จากหน่วยงานรัฐและเอกชนอย่างต่อเนื่อง แต่การดำเนินงานของกลุ่มไม่มีกิจกรรมศึกษาดูงานนอกสถานที่ และการจัดทำแปลงเรียนรู้ต้นแบบ

3) การคัดเลือกพื้นที่สำหรับทำแปลงพันธุ์ ด้านพื้นที่แปลงพันธุ์ สมาชิกส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ว่าแปลงสำหรับผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหมาะสมที่จะอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกันคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย สมาชิกส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย มีคุณภาพดีเหมาะสมในการนำมาปลูกเพื่อทำแปลงพันธุ์ ด้านการจัดการแปลงนา จากการศึกษาพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือ มีการเตรียมดินที่เหมาะสม ใส่ปุ๋ยตรงตามระยะเวลาที่กำหนด การตัดพันธุ์เป็นอย่างดีต่อเนื่อง ครั้ง/ฤดู มีระยะเวลาเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม มีระยะเวลาการตากเมล็ดพันธุ์ จนกว่าจะได้อายุขึ้น 10-11 เปอร์เซ็นต์ และมีการทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนสีข้าว

4) การผลิตและการกระจายพันธุ์ ผลการศึกษาข้อมูลสรุปได้ ดังนี้ การเข้าร่วมจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์มีการกำหนดพื้นที่ในการเข้าร่วม จำนวน 1500 ไร่/ปี โดยไม่จำกัดจำนวนราย และมีการคัดเลือกแปลงสำหรับผลิตเมล็ดพันธุ์ตามหลักเกณฑ์ของกลุ่ม โดยเมล็ดพันธุ์ที่สมาชิกต้องการมีเพียงพอต่อความต้องการของสมาชิก สำหรับการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ให้บุคคลภายนอกยังมีจำนวนไม่เพียงพอจำหน่ายร้อยละ 10 ในด้านคุณภาพเมล็ดพันธุ์ ความน่าเชื่อถือของคุณภาพเมล็ดพันธุ์ และบรรจุภัณฑ์ที่มีองค์ประกอบครบถ้วน รูปแบบทันสมัย มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

5) การตลาด ผลการศึกษาข้อมูลสรุปได้ ดังนี้ มีแผนการจำหน่าย การประชาสัมพันธ์สินค้าภายในชุมชนของสมาชิกการประชาสัมพันธ์สินค้าภายนอกชุมชน โดยมีการประชาสัมพันธ์ต่อเนื่อง และหลายช่องทางมีการจัดการการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม และมีอำนาจต่อรองราคากับตลาด ซึ่งมีรูปแบบการจำหน่ายที่หลากหลาย คือ เป็นเงินสด ขายเงินเชื่อ และเงินผ่อน

6) กองทุนหมุนเวียน ผลการศึกษาข้อมูลสรุปได้ ดังนี้ กองทุนหมุนเวียนมีแผนการบริหาร โดยคณะกรรมการกองทุนเป็นผู้บริหาร ซึ่งมีระเบียบข้อบังคับในการบริหารกองทุนหมุนเวียน มีการระดมทุนจากสมาชิก หุ้นละ 100 บาท ขั้นต่ำ 10 หุ้น สูงสุดไม่เกิน 200 หุ้น มีการใช้ประโยชน์จากกองทุนหมุนเวียนในด้านการซื้อปัจจัยการผลิตร้อยละ 54.55 รองลงมาร้อยละ 45.45 นำไปซื้อเมล็ดพันธุ์ มีการปันผลปีละ 1 ครั้ง ซึ่งมีการทำรายรับ รายจ่าย และการตรวจสอบบัญชีเพื่อสรุปผลการดำเนินงานประจำปี

1.3.3 ปัญหาในการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตข้าวตำบลนางลือ - ทำชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท ผลการศึกษาข้อมูลสรุปได้ ดังนี้ ปัญหาที่พบในการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ทำชัย พบว่า ปัญหาโรคและแมลงเป็นปัญหาที่สมาชิกกลุ่มพบมาก รองลงมาร้อยละ 15 เป็นปัญหาด้านช่องทางการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ที่ยังไม่หลากหลาย ร้อยละ 8 เป็นปัญหาด้านกำหนดคุณสมบัติสมาชิกแรกเข้า ร้อยละ 5 เป็นปัญหาด้านการจัดทำแปลงขยายเมล็ดพันธุ์ และปัญหาที่พบลำดับสุดท้ายด้านการกำหนดเป้าหมายและวางแผนการกระจายเมล็ดพันธุ์ตรงตามความต้องการของชาวนาพบปัญหาเพียงเล็กน้อย เนื่องการวางแผนได้จากการสังเกตความต้องการใช้เมล็ดพันธุ์ของชาวนาในปีที่ผ่านมา ร่วมการดูสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน

1.3.4 ปัจจัยความสำเร็จการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตข้าวตำบลนางลือ - ทำชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท ปัจจัยความสำเร็จการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ - ทำชัย มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) ปัจจัยภายใน ประกอบด้วย

(1) สมาชิก

ก. สมาชิกให้ความร่วมมือกิจกรรมที่กลุ่มดำเนินงาน เข้าใจในหลักการ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการดำเนินการจัดทำแปลง ผลิตเมล็ดพันธุ์

ข. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก จึงทำให้สมาชิกมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันและกัน และสถานที่ตั้งของพื้นที่อยู่ใกล้หน่วยงานราชการในกระทรวงเกษตร จึงทำให้สมาชิกได้รับความรู้อย่างต่อเนื่องในการพัฒนาและควบคุมคุณภาพ การผลิตเมล็ดพันธุ์

ค. ประสบการณ์การผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ยาวนานตั้งแต่รุ่นสู่รุ่น ทำให้ทุกขั้นตอนการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวมีเทคนิคในการผลิตมาอย่างยาวนานและต่อเนื่อง ส่งผลให้สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ได้อย่างมีคุณภาพ และผลผลิตที่ได้รับสูง

ง. ความรู้ทักษะขั้นตอนการผลิตเมล็ดพันธุ์ เรียนรู้จากผู้ที่ปลูกจริง เข้าร่วมการอบรมจากหน่วยงานภาครัฐอย่างต่อเนื่อง ใช้เทคโนโลยีที่ได้รับความรู้จากการอบรม มาประยุกต์กับประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ รวมถึงการปลูกจนถึงระยะเก็บเกี่ยว

(2) ผู้นำ

ก. ประธาน มีความเป็นผู้นำที่ดี มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และมีความรู้ ความสามารถด้านการผลิตและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์เป็นอย่างดี ได้รับเชิญในการเป็นวิทยากรให้ความรู้ ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์จากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน พื้นฐานครอบครัวตั้งแต่บรรพบุรุษ ประกอบ อาชีพด้านการเกษตรปลูกข้าว และผลิตเมล็ดพันธุ์จำหน่ายร่วมกับศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 4 จังหวัดชัยนาท (ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวชัยนาทในปัจจุบัน) ก่อนที่จะจัดตั้งเป็นวิสาหกิจขึ้นในปัจจุบัน

ข. คณะกรรมการ มีความรู้ความสามารถในการบริหารงาน โปร่งใส ซื่อสัตย์ สุจริต และมีความรู้ความสารถในการบริการงานกลุ่มจึงได้รับคัดเลือกเป็นคณะกรรมการ ตั้งแต่เริ่มจัดตั้งวิสาหกิจมาจนถึงปัจจุบัน

(3) การบริหารจัดการ

ก. กำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อให้สมาชิกดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ เพื่อให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพสูง ภายใต้ เงื่อนไขและระเบียบที่กรมการข้าวกำหนด

ข. การวางแผนการดำเนินงานประจำปี คณะกรรมการและสมาชิก ร่วมกันกำหนดเป้าหมายการผลิตเมล็ดพันธุ์ เพื่อให้ตรงตามความต้องการของทั้งสมาชิกและเกษตรกร ภายนอก โดยจะวางแผนจากการสังเกตการณ์ปลูกข้าวของเกษตรกรรอบปีที่ผ่านมา ว่าในแต่ละฤดู เกษตรกรต้องการปลูกข้าวพันธุ์อะไร ร่วมกันวางแผนและจัดหาเมล็ดพันธุ์นั้นๆ มาให้สมาชิกผู้ร่วม

ทำแปลงพันธุ์ปลูก ทั้งนี้ยังติดตามความต้องการจากโรงสีในแต่ละฤดูว่าต้องการข้าวพันธุ์ใด พร้อมทั้งติดตามสภาพอากาศในแต่ละช่วง เป็นการดำเนินงานแบบให้ตลาดนำการผลิต

ค. โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ มีการมอบหมายหน้าที่ของคณะกรรมการอย่างชัดเจน ซึ่งกำหนดหน้าที่จากความรู้ความสามารถและความถนัดของแต่ละบุคคล โดยจะถามและพูดคุยกันก่อนเพื่อไม่เป็นการผลักภาระให้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเพียงคนเดียว

ง. ระบบการตรวจสอบทางบัญชีและการเงิน เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนเป็นการดำเนินงานโดยเกษตรกรเป็นผู้บริหาร จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการตรวจสอบบัญชีรายรับรายจ่ายที่ชัดเจน ให้สมาชิกรับทราบและเข้าใจในการเงินของกลุ่มและการเคลื่อนไหวของเงิน เพื่อความถูกต้องโปร่งใสจึงมีการว่าจ้างเจ้าหน้าที่ทางบัญชีจากหน่วยงานที่มีใบอนุญาตถูกต้อง เป็นผู้ทำบัญชีปีงบประมาณรายปี

จ. การตรวจสอบแปลงพันธุ์และการตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ มีหน้าที่ในการตรวจสอบสภาพแปลงปลูกข้าว ตรวจสอบพันธุ์ปน และวัชพืชในแปลงนา โดยจะให้คำแนะนำในการดูแลรักษาแปลงพันธุ์ตั้งแต่ระยะแรกจนถึงขั้นตอนการเก็บเกี่ยว พร้อมทั้งตรวจสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ตามมาตรฐานการผลิตเมล็ดพันธุ์ก่อนรับซื้อจากสมาชิก

ฉ. การกำหนดกฎระเบียบ ข้อตกลง ข้อบังคับ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนาง-ท่าชัย มีการจัดทำข้อบังคับของกลุ่ม ซึ่งคณะกรรมการและสมาชิกได้พิจารณาเห็นชอบร่วมกัน โดยมีการกำหนดไว้เป็นหลักฐานที่ชัดเจนในรายงานการประชุม และแจ้งให้สมาชิกได้รับทราบและถือปฏิบัติร่วมกัน

ช. กำหนดคุณสมบัติสมาชิก ก่อนเข้าเป็นสมาชิกตามข้อกำหนดและเงื่อนไขกลุ่ม ซึ่งจะขาดสภาพการเป็นสมาชิกเมื่อ เสียชีวิต ลาออก จงใจไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับที่กลุ่มกำหนด ไม่ได้จัดทำแปลงขยายพันธุ์เข้าร่วมกับกลุ่มติดต่อกันเป็นระยะเวลา 1 ปี

ซ. การเลือกตั้งคณะกรรมการดำรงตำแหน่ง ให้สมาชิกเป็นผู้คัดเลือกคณะกรรมการในการประชุมสามัญประจำปี โดยจะมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี

ฅ. กำหนดแผนพัฒนา เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนมีความก้าวหน้าอย่างเป็นระบบ คณะกรรมการแลพสมาชิกจึงได้กำหนดแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้ ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้ได้มาตรฐานตามระเบียบกำหนด ส่งเสริมให้สมาชิกผลิตข้าวในรูปแบบการลดต้นทุนโดยการนำเทคโนโลยีร่วมผลิต สร้างเครือข่ายการผลิตและการตลาด ถ่ายทอดความรู้สู่สมาชิกรุ่นใหม่และชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ญ. การประชาสัมพันธ์ มีช่องทางการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์กันในกลุ่มให้สมาชิกรับทราบข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง ทันสถานการณ์เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและตรงกัน มีการประสานงานกับหน่วยงานและภาคีเครือข่ายต่อเนื่อง

(4) การเรียนรู้

ก. เรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์จากรุ่นสู่รุ่น เนื่องจากพื้นที่ตำบลนางลือและตำบลท่าชัย ถือเป็นแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวมาช้านาน เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่ส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์

ข. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันจากสมาชิกในกลุ่มและภาคีเครือข่ายจากผู้มีประสบการณ์ การเชี่ยวชาญชำนาญในการปลูกข้าวผลิตเมล็ดพันธุ์ และจากภูมิปัญญาของคนในพื้นที่และต่างพื้นที่ เกิดจากการพูดคุย การประชุม การพบปะกันในชุมชน จึงทำให้เกิดการพัฒนาและประยุกต์ใช้ให้เข้ากับพื้นที่ของตน

ค. การเข้าร่วมอบรมจากหน่วยงานของภาครัฐ และภาคเอกชนที่เข้ามาส่งเสริม และสนับสนุนในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้ได้มาตรฐานตามข้อกำหนด รวมถึงด้านการจัดการแปลงพันธุ์ และการป้องกันกำจัดศัตรูพืชในนาข้าวอย่างถูกวิธี

ง. เป็นที่ศึกษาดูงานของชุมชนและชุมชนใกล้เคียง ได้รับการเข้าร่วมอบรมเสริมสร้างทักษะและความรู้ในหลายๆ โครงการของทั้งภาครัฐและเอกชน และนำความรู้กลับมาถ่ายทอดให้สมาชิกในการพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์

2) ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย

(1) สภาพแวดล้อม ตำบลนางลือเป็นตำบลที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดชัยนาท และอยู่ห่างจากอำเภอเมืองชัยนาท ประมาณ 20 กม. พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มพื้นที่เหมาะสำหรับทำการเกษตร โดยเฉพาะการทำนา เนื่องจากมีคลองชลประทานหลายสายเกือบเต็มพื้นที่ การตั้งบ้านเรือนอยู่กันเป็นกลุ่มๆ และบางส่วนตั้งอยู่ตามริมแม่น้ำท่าจีน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก ทำนา ทำสวน ทำไร่ ไร่ย่อยละ 78 ของประชากรทั้งหมด และอาชีพค้าขายเป็นอาชีพเสริม ส่วนตำบลท่าชัยเป็นตำบลที่มีเขตติดต่อทางทิศตะวันตกของตำบลนางลือ ห่างจากตัวอำเภอเมืองชัยนาทเพียง 8 กิโลเมตร มีการคมนาคมสะดวก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่มประชาชนส่วนใหญ่ในตำบลประกอบอาชีพเกษตรกรรม

(2) นโยบายภาครัฐ เมล็ดพันธุ์ข้าว เป็นหนึ่งในปัจจัยการผลิตที่สำคัญในการผลิตข้าว เนื่องจากเมล็ดพันธุ์ข้าว ที่มีคุณภาพดีช่วยให้ผลผลิตต่อไร่มากขึ้น ได้ผลิตผลคุณภาพดี และได้มาตรฐาน การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้มีคุณภาพได้มาตรฐานสำหรับจำหน่ายจำเป็นต้องมีการควบคุมการปฏิบัติอย่างเข้มงวดตั้งแต่การผลิตเมล็ดพันธุ์ในแปลงนา การปรับปรุงสภาพเมล็ดพันธุ์

จนถึงการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ รวมทั้งการควบคุมคุณภาพ เมล็ดพันธุ์ข้าวในทุกขั้นตอนการผลิต (กรมการข้าว, 2564) จากปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดี กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงมีนโยบาย เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตเมล็ดพันธุ์ดีไว้ใช้เอง จากการดำเนินการอย่างต่อเนื่องทำให้วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย ได้รับการสนับสนุนด้านเครื่องจักร อุปกรณ์ และความรู้อย่างต่อเนื่อง ได้แก่ โรงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว โรงเก็บเมล็ดพันธุ์เครื่องคัดเมล็ดพันธุ์ข้าว รถโฟล์คลิฟท์ เครื่องวัดความชื้น เครื่องกะเทาะเมล็ดข้าว รถยนต์ รถดัก รถบรรทุกและห้องปฏิบัติการ (LAB) เป็นต้น อีกทั้งยังได้รับการอบรมผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ การจัดทำบัญชีและการตลาด และได้รับการส่งเสริมตามแผนพัฒนาจังหวัดชัยนาทให้เป็นเมืองเมล็ดพันธุ์ข้าวคุณภาพดี

(3) การตลาด เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ซื้อ ด้านวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย มีการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตข้าวทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพให้เป็นที่ต้องการของตลาด อีกทั้งเพื่อเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ผู้ซื้อเมล็ดพันธุ์ทางวิสาหกิจชุมชนจึงเพิ่มความเข้มงวดในการตรวจสอบพันธุ์ปนและข้าวแดงก่อนส่งมอบทุกครั้ง

(4) ด้านการกำหนดราคา จากปัญหาราคาผลผลิตข้าวตกต่ำที่เกษตรกรพบในปัจจุบัน เนื่องจากการถูกแทรกแซงราคาจากพ่อค้าคนกลาง ดังนั้นเพื่อตัดปัญหาด้านการแทรกแซงราคาโดยพ่อค้าคนกลาง วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย จึงจำเป็นต้องสร้างเครือข่ายภายในชุมชน ระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด ประชุมหารือเพื่อตั้งราคากลางที่เหมาะสมและเท่าทันสถานการณ์ในปัจจุบัน

(5) สถานที่ตั้ง เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท ซึ่งถือได้ว่าตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้กับหน่วยงานราชการ และมีการคมนาคมที่สะดวก ประกอบกับจังหวัดชัยนาทถือได้ว่ามีหน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์อยู่จำนวนหลายหน่วยงานที่สำคัญคือมีหน่วยงานของกรมการข้าว ประกอบด้วยศูนย์วิจัยข้าวชัยนาทและศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวชัยนาทอยู่ในพื้นที่ จึงทำให้วิสาหกิจชุมชนแห่งนี้ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนประสบความสำเร็จมาจนถึงปัจจุบัน

2. อภิปรายผล

จากความสำเร็จในการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย ซึ่งจัดได้ว่าเป็นความสำเร็จในการบริหารจัดการกลุ่มที่สมควรได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ เพื่อเป็นบทเรียนให้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่นๆ โดยเฉพาะศูนย์ข้าวชุมชนที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ ซึ่งการวิจัยด้านปัจจัยความสำเร็จของการบริหารจัดการกลุ่มในครั้งนี้จะช่วยให้วิสาหกิจชุมชน และ

ศูนย์ข่าวชุมชนอื่นๆ ได้รับประโยชน์ และยังสามารถนำองค์ความรู้จากการวิจัยในครั้งนี้ ไปปรับใช้ ในการดำเนินงานบริหารจัดการกลุ่มเพื่อให้ประสบความสำเร็จต่อไป

2.1 การศึกษากลุ่มและการบริหารจัดการกลุ่ม พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือ มีความซื่อสัตย์ เสียสละ ขยันหมั่นเพียร และความตรงต่อเวลา กรรมการมีความซื่อสัตย์สุจริตโปร่งใส เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความคิดด้านบวกต่อวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน มีการกำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่กรรมการ คัดเลือกประธานและกรรมการ กำหนดวาระ การดำรงตำแหน่งประธานและกรรมการ ซึ่งมีวาระ 4 ปี และมีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ (บันทึกไว้ชัดเจน) การบริหารงาน มีการสรุปข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อวางแผนการดำเนินงาน กำหนด เป้าหมายวัตถุประสงค์ แผนการดำเนินงานมาจากส่วนร่วมของสมาชิกดำเนินกิจกรรมตามแผน มีการประชุมและจดบันทึกข้อมูล 1 ครั้ง/ปี มีการจัดทำบัญชี 1 ครั้ง/ปี มีแผนการเงินของกลุ่มชัดเจน วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย มีการจัดหาทุนด้วยการระดมหุ้น เมื่อแรกเข้าสมาชิกต้องถือหุ้น 10 หุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาทแต่ไม่เกิน 200 หุ้น มีการกำหนดผู้บริหาร กองทุนหมุนเวียนชัดเจน ปีผลปีละ 1 ครั้ง ในการประชุมสามัญประจำปี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2542) กล่าวว่าปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความสำเร็จและความล้มเหลวของ วิสาหกิจชุมชน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ มีการจัดโครงสร้างการบริหาร ผู้บริหารและสมาชิกมี ลังใจ คุณธรรมและความเสียสละ การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการระดมทุน รัฐฉันทน์ อัมมินทร์ (2557) พบว่าการดำเนินงานของศูนย์ข่าวชุมชนบ้านนาชุม เริ่มต้นจากการระดมเงินทุนจากสมาชิก ทุกคนๆ และเงินสมทบที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ส่งผลดีให้สมาชิกมีความรู้ถึงการมีส่วนได้เสียในธุรกิจ เปรียบเสมือนตนเองเป็นเจ้าของกิจการ ความตั้งใจที่จะพัฒนาธุรกิจหรือศูนย์ ของตนเอง ให้มีความเข้มแข็งมีรายได้จากการประกอบการตามวัตถุประสงค์ และลำแพน ชันกลีกรรม (2545) ได้ศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มมีการกำหนดข้อบังคับกองทุนกลุ่มไว้อย่างชัดเจน ทำให้การทำงาน คณะกรรมการ มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบการทำงานได้ มีการทำบัญชีรายรับ รายจ่ายอย่างต่อเนื่อง มีการตรวจสอบบัญชีทุกปี มีการประชุมชี้แจงผลประกอบการ และจ่ายเงินปันผล คืนแก่สมาชิก ตามข้อระเบียบตกลงจากผลประกอบการที่ได้

2.2 การเรียนรู้และการพัฒนาสมาชิก จากการศึกษาพบว่า สมาชิกมีการศึกษาจากต้นแบบ ในกลุ่ม ถ่ายทอดองค์ความรู้จากสมาชิกในกลุ่มและทดลองทำด้วยตนเอง สมาชิกได้รับความรู้จาก หน่วยงานรัฐและเอกชนอย่างต่อเนื่อง แต่การดำเนินงานของกลุ่มไม่มีกิจกรรมศึกษาดูงานนอกสถานที่ และการจัดทำแปลงเรียนรู้ต้นแบบ สอดคล้องกับกิตติพงศ์ รุ่งงาม (2559) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความสำเร็จในการบริหารจัดการของศูนย์ข่าวชุมชนตำบลช้างมิ่ง อำเภอพรหมานิคม จังหวัดสกลนคร พบว่า สมาชิกได้รับรับความรู้จากเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง มีการทดลองแต่ไม่สอดคล้องที่วิสาหกิจ

กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย ไม่มีการศึกษาดูงาน ไม่มีทุนดำเนินการเรียนรู้ และไม่มี การจัดทำแปลงเรียนรู้ อาจเนื่องจาก เป็นกลุ่มต้นแบบที่ให้เกษตรกรมาเรียนรู้ทำให้มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้กันในระหว่างที่เกษตรกรรายอื่นมาดูงาน

2.3 การคัดเลือกพื้นที่สำหรับทำแปลงพันธุ์และการกระจายพันธุ์ ด้านพื้นที่แปลงพันธุ์ สำหรับผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเหมาะสมที่จะอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน คุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยายมี คุณภาพดีเหมาะสมในการนำมาปลูกเพื่อทำแปลงพันธุ์ ด้านการจัดการแปลงนา มีการเตรียมดินที่ เหมาะสม ใส่ปุ๋ยตรงตามระยะเวลาที่กำหนด การตัดพันธุ์ป่นอย่างต่อเนื่อง 3 ครั้ง/ฤดู มีระยะเวลา เก็บเกี่ยวที่เหมาะสม การตากเมล็ดพันธุ์ตากจนกว่าจะได้รับความชื้น 10-11 เปอร์เซ็นต์ การผลิตและ การกระจายพันธุ์การเข้าร่วมจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์มีการกำหนดพื้นที่ในการเข้าร่วมจำนวน 1500 ไร่/ปี ไม่จำกัดจำนวนราย และมีการคัดเลือกแปลงสำหรับผลิตเมล็ดพันธุ์ตามหลักเกณฑ์ของ กลุ่ม โดยเมล็ดพันธุ์ที่สมาชิกต้องการมีเพียงพอต่อความต้องการของสมาชิก สำหรับการจำหน่าย เมล็ดพันธุ์ให้บุคคลภายนอกยังมีจำนวนไม่เพียงพอ มีความน่าเชื่อถือของคุณภาพเมล็ดพันธุ์ และ บรรจุภัณฑ์ที่มืองค์ประกอบครบถ้วน รูปแบบทันสมัย ซึ่งการจัดทำแปลงพันธุ์สอดคล้องกับหลักการ ผลิตเมล็ดพันธุ์ ได้แก่ มีการพิจารณาคัดเลือกพื้นที่ที่มีสภาพทำเลที่ตั้งเหมาะสมต่อการผลิตพืชพันธุ์ นั้นๆ มีความอุดมสมบูรณ์อยู่ในเขตชลประทานหรือมีน้ำเพียงพอ เป็นพื้นที่ติดต่อกันเป็นแปลงใหญ่ มีการคมนาคมสะดวกไม่เป็นพื้นที่ระบาดของโรคและแมลงศัตรู หรือในฤดูที่ผ่านมาปลูกพืชชนิด เดียวกันแต่ต่างพันธุ์กับพืชที่ผลิต เพื่อป้องกันการปะปนพันธุ์ มีการคัดเลือกเกษตรกรพิจารณาจาก ผู้มีความพร้อม ความชำนาญ และประสบการณ์ในการปลูกพืชเพื่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ สามารถเรียนรู้ และยอมรับวิทยาการผลิตเมล็ดพันธุ์ใหม่ๆ มีความซื่อตรง และให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตาม หลักเกณฑ์และแนวทางการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ให้มีคุณภาพดีตรงตามมาตรฐานและสอดคล้อง กับกิตติพงษ์ รุ่งงาม (2559) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชน ตำบลช้างมิ่ง อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร พบว่าการผลิตและการกระจายพันธุ์ มีการกำหนด เป้าหมายในแต่ละปี และมีถุงบรรจุเมล็ดพันธุ์ของตนเอง คุณภาพเมล็ดพันธุ์เป็นที่น่าเชื่อถือของ เกษตรกร

2.4 การตลาด มีแผนการจำหน่าย การประชาสัมพันธ์สินค้าภายในชุมชนของสมาชิก การประชาสัมพันธ์สินค้าภายนอกชุมชน โดยมีการประชาสัมพันธ์ต่อเนื่อง และหลายช่องทางมีการ จัดการการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม และมีอำนาจต่อรองราคากับตลาด ซึ่งมีรูปแบบการจำหน่าย ที่หลากหลาย คือ เป็นเงินสด ขายเงินเชื่อ และเงินผ่อน ซึ่งเป็นไปตามหลักการจัดการส่วนประสม การตลาดคือ เมื่อสินค้ามีคุณภาพดี ย่อมเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค สามารถต่อรองราคากับตลาดได้ และกระจายสินค้าได้หลากหลายช่องทาง

2.5 ปัญหาสำคัญที่พบเป็นอันดับแรก ปัญหาโรคและแมลงเป็นปัญหาหลักที่สมาชิกของวิสาหกิจชุมชนมีความคิดเห็นตรงกันมากที่สุด เนื่องจากพื้นที่ตั้งของแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์อยู่ในพื้นที่เขตชลประทานเหมาะแก่การปลูกข้าว และเสี่ยงต่อการเกิดภัยแล้งน้อยมาก จึงทำให้มีการทำนาตลอดทั้งปีต่อเนื่อง (2-3 ครั้ง/ปี) ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความอุดมสมบูรณ์ของดิน ดินเสื่อมโทรมไม่ได้รับการบำรุงจนเกิดการเสื่อมสภาพ จนทำให้โรคข้าวบางอย่างสามารถเข้าทำลายได้โดยง่าย เชื้อสาเหตุของโรคข้าว และแมลงพาหะได้รับอาหารอย่างต่อเนื่องจนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยไม่มี การตัดวงจรชีวิต นอกจากนี้สภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการระบาดของโรคข้าวที่รุนแรงเพิ่มขึ้น เมื่อเกิดปัญหาการระบาดของโรคแมลงขึ้นทางคณะกรรมการจึงคิดเห็นตรงกันว่าควรมีการตั้งกลุ่มเครือข่ายออนไลน์ เพื่อเป็นการแจ้งเตือนการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืชในแปลงให้สมาชิกเฝ้าระวังป้องกัน และทราบสถานการณ์การระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืชที่พบในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับสัจจา บรรณงศิริ (2552) ศึกษารูปแบบการพัฒนา ศูนย์ข้าวชุมชน พบว่าปัญหาที่พบในเขตพื้นที่ชลประทานนอกจากปัญหาการได้รับน้ำในระยะเวลาที่ไม่เหมาะสมแล้วนั้น ปัญหาสำคัญที่เป็นปัญหาหลักคือเรื่องโรคและแมลงรบกวน

สรุป ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ คือ ปัจจัยที่สนับสนุนและเอื้อให้การบริหารจัดการของกลุ่มเกิดผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ประกอบด้วย 2 มุมมองได้แก่ มุมมองด้านปัจจัยความสำเร็จที่มีต่อกระบวนการในการบริหารวิสาหกิจชุมชนและมุมมองด้านปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อความสำเร็จการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ 1) ผู้นำ ประกอบด้วย ประธาน มีความเป็นผู้นำที่ดีมีวิสัยทัศน์กว้างไกล และมีความรู้ความสามารถด้านการผลิตและจำหน่ายเมล็ดพันธุ์เป็นอย่างดี ได้รับเชิญในการเป็นวิทยากรให้ความรู้ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์จากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน มีประสบการณ์ด้านผลิตเมล็ดพันธุ์มายาวนาน 2) สมาชิก ให้ความร่วมมือกิจกรรมที่กลุ่มดำเนินงาน เข้าใจในหลักการและวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการดำเนินการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน 3)การบริหารจัดการ กรรมการมีความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส เป็นผู้มีความรู้ มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความคิดด้านบวกต่อวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนมีการกำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่กรรมการ คัดเลือกประธานและกรรมการ กำหนดวาระการดำรงตำแหน่งประธานและกรรมการ ซึ่งมีวาระ 4 ปี และมีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ (บันทึกไว้ชัดเจน) มีการสรุปข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อวางแผนการดำเนินงาน กำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ แผนการดำเนินงานมาจากส่วนร่วมของสมาชิกดำเนินกิจกรรมตามแผน มีการประชุมและจดบันทึกข้อมูล 1 ครั้ง/ปี 4) ด้านระบบการเงินมีการจัดทำบัญชี 1 ครั้ง/ปี มีแผนการเงินของกลุ่มชัดเจน วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย มีการจัดหาทุนด้วยการระดมหุ้น เมื่อแรกเข้าสมาชิกต้องถือหุ้น

10 ไร่ มูลค่าไร่ละ 100 บาทแต่ไม่เกิน 200 ไร่ มีการกำหนดผู้บริหารกองทุนหมุนเวียนชัดเจน ปีละ 1 ครั้ง ในการประชุมสามัญประจำปี 5) ด้านการเรียนรู้ เรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันจากสมาชิกในกลุ่มและภาคีเครือข่ายจากผู้มีประสบการณ์ การเชี่ยวชาญชำนาญในการปลูกข้าวผลิตเมล็ดพันธุ์ และจากภูมิปัญญาของคนในพื้นที่และต่างพื้นที่ เกิดจากการพูดคุย การประชุม การพบปะกันในชุมชน จึงทำให้เกิดการพัฒนา และประยุกต์ใช้ให้เข้ากับพื้นที่ของตน เข้าร่วมอบรมจากหน่วยงานของภาครัฐ และภาคเอกชน ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ 1) สถานที่ตั้งของพื้นที่ที่อยู่ใกล้หน่วยงานราชการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงทำให้สมาชิกได้รับความรู้อย่างต่อเนื่องในการพัฒนาและควบคุมคุณภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ต่อเนื่อง ส่งผลให้สามารถผลิตเมล็ดพันธุ์ได้อย่างมีคุณภาพ และผลผลิตที่ได้รับสูง 2) นโยบายภาครัฐด้านการเกษตร สนับสนุนเครื่องจักร อุปกรณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ และส่งเสริมพัฒนาความรู้ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์อย่างต่อเนื่อง 3) การตลาด สร้างความเชื่อมั่นให้ลูกค้า พัฒนาคุณภาพเมล็ดพันธุ์และจำหน่ายหลายช่องทาง 4) ด้านการกำหนดราคา มีการร่วมกลุ่มเครือข่ายกำหนดราคาที่เป็นธรรม ไม่ถูกแทรกแซงราคาจากพ่อค้าคนกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของนิสาร์ตน์ สังข์เสื่อ (2560) ได้ศึกษาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษากลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวศรีนคร อำเภอสรีนคร จังหวัดสุโขทัย ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการมี 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ 2) ปัจจัยด้านการสร้างเครือข่าย 3) ปัจจัยด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม จิตติพัฒน์ เจือจำเริญ (2557) ศึกษาแนวทางการพัฒนาจัดการศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ผู้ความยั่งยืน พบว่าปัจจัยที่มีต่อความสำเร็จในการจัดการศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน ได้แก่ การมีผู้นำที่ดี ความสามัคคีของสมาชิก การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม นโยบายภาครัฐการสนับสนุนจากหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และนายวันชัย ประยงค์หอม (2559) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดอำนาจเจริญ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานศูนย์มี 5 ด้าน ด้านการบริหารจัดการศูนย์ ด้านการดำเนินการผลิต ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการสร้างเครือข่าย และด้านการกระจายพันธุ์ และสอดคล้องกับปิยะดา พิศาลบุตร (2561) ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน 5 ลำดับแรก เรียงตามลำดับความสำคัญได้แก่ มีการจัดทำแผนบริหารองค์กรและแผนประกอบการ มีการควบคุมตรวจสอบ คุณภาพสินค้าหรือบริการทุกครั้งก่อนนำออกจำหน่าย หรือให้บริการ มีการปฏิบัติตามขั้นตอนหรือกระบวนการ ผลิตอย่างเคร่งครัด มีการกำหนดโครงสร้าง และการแบ่งหน้าที่ของกรรมการและสมาชิกในการดำเนินงานอย่างชัดเจน

3. ข้อเสนอแนะ

ผลงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

3.1.1 ข้อเสนอแนะวิสาหกิจชุมชน

- 1) การประชุมของวิสาหกิจชุมชนฯ ควรมีการประชุมสมาชิกมากกว่า 1 ครั้ง/ปี เพื่อให้สมาชิกทราบการดำเนินงานกิจกรรมอย่างต่อเนื่องของวิสาหกิจชุมชน และเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพิ่มเติมให้สมาชิก
- 2) สวัสดิการสำหรับสมาชิก ควรมีสวัสดิการให้สมาชิกเพิ่มเติม เช่น เงินค่าทำศพแก่สมาชิกในครัวเรือน หรือค่าจัดทำพวงหรีด
- 3) การทำบัญชีผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ กลุ่มควรมีการจัดทำรูปแบบการจัดเก็บข้อมูลในระบบที่ชัดเจน มากกว่าการจดบันทึกในสมุด ป้องกันการสูญหายของข้อมูลเกษตรกร
- 4) กองทุนหมุนเวียน กลุ่มควรมีการจัดทำกองทุนหมุนเวียน ในการจัดซื้อปัจจัยทางการผลิต เช่น ปุ๋ย สารเคมีทางการเกษตร เพื่อให้สมาชิกได้ซื้อผลิตภัณฑ์ที่มีราคาต่ำกว่าท้องตลาด
- 5) การประชาสัมพันธ์ ควรมีการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบออนไลน์เพิ่มขึ้น ให้บุคคลภายนอกกลุ่มทราบถึงการบริการ และผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มจำหน่าย เพื่อเป็นการขยายช่องทางการประชาสัมพันธ์เพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าให้กว้างมากยิ่งขึ้น ควรเน้นการสร้างเครือข่ายผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในพื้นที่และจังหวัดใกล้เคียงให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อต่อยอดในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ให้มีคุณภาพดีเพิ่มมากขึ้น
- 6) การถ่ายทอดความรู้ ทุกครั้งที่มีการเข้าร่วมอบรมด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวจากหน่วยงานรัฐหรือเอกชน ซึ่งจะมีตัวแทนของกลุ่มเข้าร่วม ควรมีการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ได้รับมาจากการอบรม ถ่ายทอดต่อเกษตรกรที่เป็นสมาชิกและเกษตรกรที่สนใจในรูปแบบการประชุมกลุ่ม หรือการจัดทำแปลงเรียนรู้

3.1.2 ข้อเสนอแนะหน่วยงานราชการในพื้นที่

- 1) การสนับสนุนความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์เพื่อลดต้นทุน เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนแห่งนี้ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีหน่วยงานของกระทรวงเกษตรอยู่ในพื้นที่ หน่วยงานควรสนับสนุนเทคโนโลยีด้านการลดต้นทุนการผลิต เพื่อเป็นแหล่งศึกษาแบบครบวงจรให้กับกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์อื่นๆ หรือศูนย์ข้าวชุมชนที่มีกระจายอยู่ในหลายพื้นที่
- 2) หน่วยงานภายใต้กระทรวงการเกษตรในพื้นที่ควรจัดงานบูรณาการร่วมกัน เพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-

ทำซ้ำให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง และร่วมประชาสัมพันธ์ในการจัดจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวให้เป็น ที่รู้จักมากยิ่งขึ้น ส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนแห่งนี้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ของภาคกลาง

3) หน่วยงานราชการในพื้นที่ ควรส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนมีการจัดทำ แปลงต้นแบบการทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ เพื่อให้สมาชิกและเกษตรกรในชุมชนได้เรียนรู้ รวมถึง เป็นแหล่งความรู้ให้เกษตรกรที่มาศึกษาดูงานได้เรียนรู้อยู่ร่วมกัน

3.1.3 ข้อเสนอแนะเกษตรกรสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

1) การอบรมหรือการสัมมนาถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตเมล็ดพันธุ์ จาก หน่วยงานรัฐและเอกชน ควรให้สมาชิกมีโอกาสเข้าร่วมรับฟังการถ่ายทอดความรู้

2) สมาชิกควรได้รับการพัฒนาด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อช่วยในด้านการลดต้นทุนการผลิต

3) สมาชิกต้องมีส่วนช่วยในการประชาสัมพันธ์ เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางการจำหน่ายผลผลิตเชิงวิสาหกิจชุมชนด้วย

1.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการศึกษาการตลาด ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ตำบลนางลือ-ท่าชัย เปรียบเทียบกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในพื้นที่ใกล้เคียง

3.2.2 ควรศึกษาการผลิตเมล็ดพันธุ์ด้วยวิธีเกษตรกร เปรียบเทียบกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ ของหน่วยงานกรมการข้าว

3.2.3 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การต่อยอดธุรกิจในระดับที่สูงขึ้น

3.2.4 ควรศึกษาการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้เพื่อลดต้นทุนการผลิตและการ ป้องกันกำจัดศัตรูพืช

3.2.5 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่มีการบริหารจัดการในรูปแบบ กลุ่มเกษตรกรที่ยังไม่ประสบความสำเร็จ หรือศูนย์ข้าวชุมชนที่ยังไม่ประสบความสำเร็จ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการข้าว. (2564). แผนการดำเนินงาน (Roadmap) ผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าวให้เพียงพอต่อความต้องการของชาวนา และวิจัยปรับปรุงพันธุ์ข้าวให้ได้พันธุ์ตามความต้องการของตลาดและชาวนา
- กิตติพงษ์ รุ่งงาม. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการของศูนย์ข้าวชุมชน ตำบลช้างมิ่ง อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- จิตติพัฒน์ จำริญเจือ. (2557). แนวทางการพัฒนาการจัดการศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน ในจังหวัดกาฬสินธุ์สู่ความยั่งยืน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- ชลาลัย หมวดสรทิพย์. (2556). ความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน จังหวัดปทุมธานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- ณรงค์ เพชรประเสริฐ. (2542). ธุรกิจชุมชน : เส้นทางที่เป็นไปได้. กรุงเทพฯ. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- นิสารัตน์ สังข์เสื่อ. (2560). การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน. กรณีศึกษากลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวศรีนคร อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย. งานประชุมวิชาการระดับชาติ “นเรศวรวิจัย” ครั้งที่ 13. วันที่ 21-22 กรกฎาคม 2560. มหาวิทยาลัยนเรศวร. 868-877.
- นันธิดา จันทร์ศิริ. (2560). ปัจจัยความสำเร็จของการบริหารจัดการองค์กรชุมชน กรณีองค์กรการเงินชุมชน จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 9(2), 266-292.
- ปิยะดา พิศาลบุตร. (2561). กลยุทธ์การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดปราจีนบุรี. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม*, 8(1), 105-120.
- มัตติกา สวางษ์นาม. (2563). แนวทางการพัฒนาการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของวิสาหกิจชุมชนแปลงขยายเมล็ดพันธุ์ข้าวบ้านดงยาง อำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารเกษตรพระวรุณ*, 17(2), 323-332

- เยาวลักษณ์ แก้วยอด. (2555). การศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปไม้ไผ่ในเขต
ปฏิรูปที่ดิน ตำบลถ้ำกลอง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิษฐ์. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและ
แผนงานสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
- รัฐรินทร์ อัมมินทร์. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของศูนย์ข้าวชุมชน กรณีศึกษาบ้านนาชุม
ตำบลสระสมิง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตร
มหาบัณฑิต ไม้ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- ลำแพน ชันกลีกรรม. (2545). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของโครงการศูนย์ข้าวชุมชนใน
จังหวัดนครสวรรค์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม้ได้ตีพิมพ์).
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- วันชัย ประยงค์หอม. (2558). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์ส่งเสริม
และผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนในจังหวัดอำนาจเจริญ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตร
มหาบัณฑิต ไม้ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สรยศ โกษาการ. (2556) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการกลุ่มชาวสวนยางกรณีศึกษา
กลุ่มชาวสวนยาง สกย. บ้านน่าน้ำมัน อำเภอเมือง จังหวัดเลย. *วารสารวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 10(33), 39-46
- สัจจา บรรจงศิริ และคณะ. (2549). รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาศูนย์ข้าวชุมชน. สนับสนุนทุน
จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดชัยนาท. (2556). เอกสารการจัดการความรู้เรื่องเมืองเมล็ดพันธุ์ข้าวผู้่าน
การค้า จังหวัดชัยนาท ชัยนาท
- สำนักส่งเสริมการใช้ประโยชน์. (2560). การผลิตข้าวครบวงจร โดยเกษตรกรมีส่วนร่วม (พิมพ์ครั้งที่ 1).
กรุงเทพฯ สำนักพัฒนาวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน).
- สำนักเลขานุการคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน. (2557). วิสาหกิจชุมชนน่ารู้. สืบค้นจาก
<http://www.sceb.doae.go.th/Ssceb2.htm>

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัย

สกลนครราชภัฏ

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สืบช่วยธรรมมาภิบาล

แบบสอบถามเลขที่.....

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง ปัจจัยความสำเร็จการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย
อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ จัดทำขึ้นเพื่อประกอบการศึกษาของนักศึกษาปริญญาโท วิชาเอกการจัดการทรัพยากรเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
2. โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หน้าข้อความและเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดให้
3. แบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ตอน กรุณาตอบให้ครบทุกข้อเพื่อประโยชน์การนำข้อมูลไปใช้ศึกษาวิจัย

ตอนที่ 1 สภาพด้านสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

1.1 สภาพทางสังคมของเกษตรกร

1. เพศ หญิง ชาย
2. อายุ ปี (มากกว่า 6 เดือนขึ้นไปให้นับเป็น 1 ปี)
3. การศึกษา

☐ ไม่ได้รับการศึกษา	☐ มัธยมศึกษาหรือต่ำกว่า
☐ อนุปริญญา	☐ ปริญญาตรี
☐ ปริญญาโท	☐ สูงกว่าปริญญาโท
☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....	
4. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มใดบ้าง นอกจากวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ กลุ่มแปลงใหญ่	☐ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
☐ สหกรณ์การเกษตร	☐ ลูกค้า ธกส.
☐ กองทุนหมู่บ้าน	☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....
5. สิ่งที่คาดหวังจากการเป็นสมาชิก (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ต้องการขายข้าวได้ราคาสูงขึ้น	☐ ต้องการซื้อเมล็ดพันธุ์ราคาถูก
☐ ต้องการเมล็ดพันธุ์ที่ดีมีคุณภาพ	☐ ต้องการรายได้จากการปันผล
☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....	

6. ระยะเวลาการเป็นสมาชิก.....ปี

7. ท่านมีประสบการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์.....ปี

8. แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์เขตชลประทาน

ในเขต

นอกเขต

9. แหล่งน้ำที่ใช้ในการทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

ไม่มีแหล่งน้ำ

น้ำฝน

แหล่งน้ำสาธารณะ

แหล่งน้ำของตนเอง

บ่อบาดาล

สระน้ำ

10. ระบบการให้น้ำ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)

ไม่มีระบบให้น้ำ

มี (ระบุ).....

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

1. อาชีพหลัก

เกษตรกร

รับราชการ/เจ้าหน้าที่ของรัฐ

พนักงานรัฐวิสาหกิจ

พนักงานราชการ

ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย

อื่นๆ (โปรดระบุ).....

2. อาชีพรอง

เกษตรกร

อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย

3. จำนวนหุ้นที่ถือครองหุ้น

4. แรงงานภาคการเกษตรในครัวเรือน.....คน

5. รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนภาคการเกษตร.....ต่อปี

6. พื้นที่เข้าร่วมทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์.....ไร่

7. พื้นที่การทำนาทั้งหมด ปี 2563/64.....ไร่

8. ผลผลิตเฉลี่ยที่ได้จากการทำแปลงพันธุ์.....กก./ไร่

9. ลักษณะการถือครองที่ดินทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์

ครัวเรือน จำนวน.....ไร่

เช่า จำนวน.....ไร่

อื่นๆ (ระบุ).....

10. แหล่งซื้อเมล็ดพันธุ์

จากวิสาหกิจชุมชนที่เป็นสมาชิก

ร้านจำหน่ายสินค้าเกษตร

ศูนย์ข้าวชุมชน

สหกรณ์เกษตร

อื่นๆ (ระบุ).....

11. แหล่งเงินทุน

- ของตนเอง
 กู้ยืมจากแหล่งเงินนอกระบบ
 กองทุนหมู่บ้าน
 กู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตร
 อื่นๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 2 การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง () ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

การดำเนินงานวิสาหกิจ	ระดับความคิดเห็น
1. กลุ่มและการบริหารกลุ่ม	
1.1 สมาชิก	
1) สมาชิกให้ความร่วมมือ	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
2) สมาชิกมีความซื่อสัตย์/เสียสละ	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
3) สมาชิกมีความขยันหมั่นเพียร	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
4) สมาชิกมีความตรงต่อเวลา	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
1.2 กรรมการ	
1) กรรมการมีความซื่อสัตย์สุจริต/ โปร่งใส	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
2) กรรมการเป็นผู้มีวิสัยทัศน์	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
3) กรรมการมีความเสียสละเพื่อ ส่วนรวม	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
4) กรรมการมีความคิดค้นนวัตกรรมต่อ วิสาหกิจชุมชน	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
1.3 การกำหนดโครงสร้างและการคัดเลือก กรรมการ	
1) กำหนดโครงสร้างและบทบาท หน้าที่กรรมการ	() มี () ไม่มี
2) คัดเลือกประธานและกรรมการ	() มี () ไม่มี
3) กำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง ประธานและกรรมการ	() มี () ไม่มี วาระตำแหน่ง.....ปี
4) มีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ (บันทึกไว้ชัดเจน)	() มี () ไม่มี

การดำเนินงานวิสาหกิจ	ระดับความคิดเห็น
1.4 การบริหารงาน	
1) มีการสรุปข้อมูลภาวะวิเคราะห์เพื่อวางแผนการดำเนินงาน	() มี () ไม่มี
2) กำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์	() มี () ไม่มี
3) แผนการดำเนินงานมาจากส่วนร่วมของสมาชิก	() มี () ไม่มี
4) ดำเนินกิจกรรมตามแผน	() มี () ไม่มี
5) มีการประชุมและจัดบันทึกข้อมูล	() มี () ไม่มี จำนวน.....ครั้ง/ปี
6) มีการจัดทำบัญชี	() มี () ไม่มี สรุปผลจำนวน.....ครั้ง/ปี
7) มีการแบ่งหน้าที่ให้สมาชิกร่วมกันทำ	() มี () ไม่มี
8) มีแผนการเงินของกลุ่มชัดเจน	() มี () ไม่มี
9) นำปัญหาที่พบระหว่างการทำงานไปปรับปรุงแก้ไข	() มี () ไม่มี
10) สวัสดิการสมาชิกกลุ่ม	() มี () ไม่มี
11) มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง	() มี () ไม่มี
12) มีการประสานงานเครือข่ายของศูนย์	() มี () ไม่มี
13) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน/เครือข่าย	() มี () ไม่มี
2. การเรียนรู้ และการพัฒนาสมาชิก	
1) ได้รับความรู้จากหน่วยงานรัฐ/เอกชน	() ต่อเนื่อง () ไม่ต่อเนื่อง
2) ศึกษาดูงานนอกสถานที่	() มี () ไม่มี จำนวน..... ครั้ง/ปี
3) ศึกษาจากต้นแบบในกลุ่ม	() มี () ไม่มี
4) ถ่ายทอดองค์ความรู้จากสมาชิกในกลุ่ม	() มี () ไม่มี
5) มีแปลงเรียนรู้ต้นแบบ	() มี () ไม่มี
6) ทดลองทำด้วยตนเอง	() มี () ไม่มี
3. การคัดเลือกพื้นที่สำหรับทำแปลงพันธุ์	
1) พื้นที่แปลงพันธุ์เหมาะสมอยู่ใกล้กัน	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
2) คุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่นำมาขยาย	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
3) แปลงนามีการจัดการที่ดี	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด

การดำเนินงานวิสาหกิจ	ระดับความคิดเห็น
4) มีการเตรียมคนที่เหมาะสม	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
5) มีการใส่ปุ๋ยเหมาะสมตรงตามระยะเวลา	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
6) ระดับความเหมาะสมการควบคุมน้ำในแปลงนา	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
7) มีการตัดพันธุ์ปนอย่างต่อเนื่อง	() ต่อเนื่อง () ไม่ต่อเนื่อง มีการตัดพันธุ์ปนครั้ง/ฤดู
8) มีการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
9) มีการตากเมล็ดพันธุ์	() มี ตากเมล็ดพันธุ์.....วัน () ไม่มี
10) มีการทำความสะอาดเครื่องนวดก่อนสีข้าว	() มีการทำความสะอาด () ไม่มีการทำความสะอาด
4. การผลิตและการกระจายพันธุ์	
1) มีการกำหนดพื้นที่การผลิตเมล็ดพันธุ์	() มี () ไม่มี จำนวน.....ไร่/คน
2) เมล็ดพันธุ์มีเพียงพอต่อความต้องการของสมาชิก	() เพียงพอ () ไม่เพียงพอ
3) เมล็ดพันธุ์มีเพียงพอต่อสำหรับจำหน่ายบุคคลภายนอก	() เพียงพอ () ไม่เพียงพอ
4) มีการคัดเลือกแปลงสำหรับผลิตเมล็ดพันธุ์	() มี () ไม่มี
5) คุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่จำหน่าย	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
6) ความน่าเชื่อถือของคุณภาพเมล็ดพันธุ์	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
7) ความเหมาะสมของระยะเวลาการตรวจสอบแปลงพันธุ์	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด
8) บรรจุกัญท์มีองค์ประกอบครบถ้วน/ทันสมัย	() มากที่สุด () มาก () ปานกลาง () น้อย () น้อยที่สุด

การดำเนินงานวิสาหกิจ	ระดับความคิดเห็น
5. การตลาด	
1) มีแผนการจำหน่าย	() มี () ไม่มี
2) มีการประชาสัมพันธ์สินค้าภายในชุมชน	() มี () ไม่มี
3) มีการประชาสัมพันธ์สินค้าภายนอกชุมชน	() มี () ไม่มี
4) มีการประชาสัมพันธ์ต่อเนื่อง/หลายช่องทาง	() มี () ไม่มี
5) รูปแบบการจำหน่าย (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)	() เงินสด () ขายเงินเชื่อ () ผ่อนชำระ
6) มีการจัดการการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยกลุ่ม	() มี () ไม่มี
7) มีอำนาจต่อรองราคากับตลาด	() มีอำนาจต่อรองได้ () ไม่มีอำนาจต่อรอง
6. กองทุนหมุนเวียน	
1) มีเงินกองทุนหมุนเวียน	() มี () ไม่มี
2) คณะกรรมการกองทุนหมุนเวียน	() มี () ไม่มี
3) มีระเบียบข้อบังคับบริหารกองทุน	() มี () ไม่มี
4) มีการระดมทุนจากสมาชิก	() มี () ไม่มี
5) มีแผนบริหารกองทุน	() มี () ไม่มี
6) มีการทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย	() มี () ไม่มี
7) การใช้ประโยชน์จากกองทุน (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)	() นำไปซื้อเมล็ดพันธุ์ () นำไปซื้อปัจจัยการผลิต () ให้สมาชิกกู้ยืม () อื่นๆ.....
8) มีการตรวจสอบบัญชีกองทุน	() มี () ไม่มี
9) มีปันผลให้สมาชิก	() มี () ไม่มี จำนวน.....ครั้ง/ปี
10) จำนวนปันผลในรอบปีที่ผ่านมา	() เพิ่มขึ้น () ลดลง () เท่าเดิม
11) การสรุปผลการดำเนินงานประจำปี	() มี () ไม่มี

ตอนที่ 3 ปัญหาในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง () ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ประเด็นปัญหา	ไม่มีปัญหา	มีปัญหา	ข้อเสนอแนะ
1. การบริหารศูนย์ข้าวชุมชน			
1.1 การกำหนดคุณสมบัติของสมาชิกแรกเข้า			
1.2 สมาชิกไม่เข้าร่วมกิจกรรม			
1.3 สมาชิกไม่ทำตามกฎระเบียบ			
1.4 บัญชีรายรับ-จ่าย ของศูนย์			
2. การผลิตเมล็ดพันธุ์			
2.1 การจัดทำแปลงขยายเมล็ดพันธุ์			
2.2 ปัญหาโรคและแมลงศัตรูข้าว			
2.3 การทำความสะอาดเครื่องจักรและการบำรุงรักษา			
2.4 สถานที่การเก็บรักษาผลผลิต			
2.5 ระยะเวลาการเก็บเกี่ยวผลผลิต			
3. การตลาด			
3.1 มีการกำหนดเป้าหมายและวางแผนการกระจายเมล็ดพันธุ์ตรงตามความต้องการของชาวนา			
3.2 มีการกำหนดราคาจำหน่ายที่เหมาะสม			
3.3 มีการเพิ่มช่องทางการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ที่หลากหลาย			
3.4 มีการพัฒนาคุณภาพเมล็ดพันธุ์			
3.5 มีการประชาสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกชุมชน			

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

1. ต่อเกษตรกร

.....

2. ต่อคณะกรรมการ

.....

*****ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย*****

ภาคผนวก ข

ภาพการดำเนินการเก็บข้อมูลงานวิจัย

ภาพการดำเนินการเก็บข้อมูล

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอเมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท

ภาพการดำเนินการเก็บข้อมูล

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท

ภาพการดำเนินการเก็บข้อมูล

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตำบลนางลือ-ท่าชัย อำเภอมืองชัยนาท จังหวัดชัยนาท

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวธัญลักษณ์ ธรรมชัย
วัน เดือน ปีเกิด	23 กันยายน 2534
สถานที่เกิด	อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2557
สถานที่ทำงาน	กลุ่มอารักขาพืช สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยนาท
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

